

SZOCIÁLPOLITIKAI SZEMLE

SZERKESZTI: DR LÁNGZI JENŐ

TÁRSSZERKESZTŐ: DR KADOSA MARCEL

A „Szociálpolitikai Szemle” részben magyar nyelvű kiadása a címlapunkon kitüntetett, és a Párizsban székelő „Társadalmi reformeszmék kicserélésére alakult nemzetközi intézet” (Institut international pour la diffusion des expériences sociales) kiadásában megjelenő – francia, angol, német és orosz folyóiratoknak. A fősúlyt azonban a magyar anyagra helyezi, amelyből viszont külföldi társlapjaink át fogják venni az őket érdeklő közleményeket.

Dr. Melly Béla árvaszéki elnök: A házasságon kívül született gyermekek védelme.

A kultúra és a vele karöltve járó fölvilágosodás és humanizmus megszüntetik az előítéleteket. Kezdetben a társadalomban még alig látjuk nyomait, de minél jobban fogja meg a tömegeket, annál inkább alakul át a társadalom s szabadabb, humánusabb szellem árja hajtja cselekedeteiben. Ez alól a közhatalóságok sem vonhatják ki magukat.

Az utolsó évtizedekben a társadalom s nyomában a törvényhozás egész sorozatát teremtette meg a gyermekvédelmi intézményeknek és törvényeknek. A szellem és az érzés, amely ezekben megnyilatkozik: a humanizmus és a fölvilágosultság. Óriásit haladtunk e téren, de még korántsem tettünk meg mindezt!

Az 1901:VIII. t.-c. alapján berendezik az állami gyermekmenhelyeket és az 1901 :X XI. t.-c. intézkedik a közsegélyre szoruló 7 éven felüli gyermekek gondozásáról. Ezeket követi az 1908:XXXVI. t.-c. (a büntető novella), mely a fiatalok bűnösökre vonatkozó rendelkezéseiben a fiatalok egyénét az erkölcsi romlástól akarja megmenteni s inkább javító, nevelő és védelmező, semmint megtorló, büntető eszközöket ad a bírónak és az eljáró hatóságok kezébe.

A gyermekek fizikai és erkölcsi életének biztosítása intézményesen jelenik meg a törvényekben éppen úgy, miként a szellemi kiképzésre az iskolai nevelés és tanítás számtalan törvényünkben, mint a nemzeti kultúrának talpkövei, vannak lerakva.

A gyámügyi és gondnoksági ügyek rendezéséről szóló 1877 :XX. t.-c. 176. §. alapján a gyámhatóságot elsőfokúlag teljes jogkörrel a törvényhatóságok árvaszékeik útján gyakorolják. Az árvaszék az önkormányzat szerve, tehát annak a közzogi testületnek a szerve, amely közvetlenül érintkezik a társadalommal, sőt annyira benne él, hogy az átváltozások hullámgyűrűi reá is kiterjednek és újabb irányzatok felé haladni kényszerítik.

A gyámhatósági eljárásra nézve az 1877 : XX. t.-c. általános szabályként 263. §-ában azt rendeli, hogy a gyámoltak és gondnokoltak szellemi és anyagi érdekeinek megóvása és előmozdítása a gyámhatóságnak legfőbb feladata; a 264. §. szerint pedig kötelessége különösen felügyelni, hogy a kiskorúak szorgalmas tanulásra és kitartó munkásságra szoktattassanak, szükség esetében kényszeríttessenek.

A törvény ebben a szakaszában irányt mutat, a melyet azonban az árvaszék csak akkor tud követni, ha az életviszonyok és a társadalmi felfogás mindenkori megváltozásainak megfelelően gondolja és mozdítja elő a kiskorúak minden érdekét. Az árvaszéknek felfogásában nem szabad elmaradnia, mert ha elmaradt, nem tölti be törvényszerinti hivatását és kötelességeit s nem tudja megvédelmezni gyámoltjai érdekeit.

A fiatalok bűnösök és a züllött gyermekek statisztikai adatai meglepően közeljárnak a házasságon kívül született gyermekek statisztikai számaihoz. Az a gyermek, akit természetes apja nem akart elismerni, anyja pedig a szégyen elkerülése miatt minél előbb úgy elhagyott, hogy sokszor hírét sem lehetett már hallani, a legtöbbször olyan környezetben nevelkedett, ahol az erkölcsi érzés és jó hajlamok, a gondos testi nevelés, a szellemi és a lelki kiművelés ismeretlenek voltak. A gyermekhalandóság tömeg számai az ilyen környezetből kerültek ki vagy pedig a bűnöző gyermekek számát szaporították.

Ezek a számok és tapasztalatok tette serkentették a társadalmat s ma már a társadalmi jótékonyágnak országrésze is a törvénytelen gyermekek részére jut, mert a csecsemő-, a gyermekvédő-egyletek, a gyermekvédő Liga, a napközi otthonokat fenntartó, szegény gyermekeket felruházó egyletek, kiknek nyújthatják inkább segítő jobbukat, mint azoknak, akik arra leginkább rászorulnak, mert nincs családjuk, többnyire még anyjuk sincs, mivel igazán az lenni nem akar, vagy nem képes. Mennyivel inkább kell tehát, hogy főkötelességének tekintse a gyámhatóság, hogy fennálló jogunk nyújtotta minden eszközzel törekedjék a házasságon kívül született gyermekek érdekeit előmozdítani!

A törvénytelen gyermekek – mondhatni – „törvényen kívüli állapotának” végleges orvoslása, az állampolgárok e nagy tömegének az emberrel veszületett jog alapján a többi polgárok élvezte jogrendbe való beleillesztése, természetesen a törvényhozás feladata leendő, de azért ez nem jelenti azt, hogy a fennálló törvényeink keretén belül – ha van rá mód – jogaik érvényesítésére ne törekedjünk. Ezt a célt tűzte ki az árvaszék is, amidőn gyermekvédelmi tevékenységét a házasságon kívül született gyermekek érdekeinek megvédésére is kiterjesztette.

Gyámi törvényünk szerint a törvénytelen gyermek nagykorú anyja, annak természetes és törvényes gyámja. A gyámhatóság adhat neki tanácsot, az anyja is kérhet tőle, a gyámhatóság meg is foszthatja az anyját szülői jogától, ha azzal visszaél akár csak az által, hogy gyermeke eltartásához való jogát a természetes atyjával szemben érvényesíteni elmulasztja, esetleg azért, mert restell ellene fellépni, vagy mert a természetes atya házassági ígérettel ámitgatja, vagy erőszakoskodással őt félemlíti, vagy épen az anya azért nem lép fel, mert maga akarja élvezni a természetes atya által ígért, vagy tényleg adott tartásdíjat, magát a gyermek eltartását pedig áthárítja szüeleire, valamelyik rokonára, legtöbbször pedig a közjótékonyásra. Ilyen gyermek érdekében a gyámhatóság sikerrel alig járhat el, vagy csak nagysokára, mert lépten-nyomon beleütközik az anya által elébe gördített akadályokba.

A kiskorú anyák törvénytelen gyermekeinek sorsa inkább van a gyámhatóság kezében, mert alkalmas gyám kirendelésével gondoskodhatik róla.

Gyámi törvényünk az egyéni, a magángyámosság rendszerét követi. Az 1887. évi XX. t.-c. 42. §-a szerint: minden kiskorú részére külön gyámot kell rendelni. Ismeri ugyan a törvény a közgyámosság intézményét, de a közgyám nem a gyámoltak gyámja, hanem a gyámok felügyelője, aki közvetlenül a gyámoltak érdekében csak ideiglenesen tehet halaszthatatlan intézkedéseket (68. és 170. §§.), de képviselői joga nincs. Az árvaszéknek tehát minden egyes törvénytelen gyermek részére, akinek az anyja még maga is kiskorú, alkalmas gyámot kell rendelnie. De bármennyire is bírja valaki bizalmát, csak kétszer rendel ki őt gyámul, mert kettőnél több gyámosságot senki sem köteles elvállalni (49. §. b). De ha valaki vállalkoznék is többre, többnyire nincs sok köszönet benne és emiatt rendszerint tartózkodnia kell a gyámhatóságnak attól, hogy valakit tömegesen halmozzon el gyámosságokkal, mert rendes élethivatással bíró polgár nem volna képes az annyi gyámossággal velejáráó feladatoknak mindenben megfelelni. Az ilyen gyám valójában csak névleg az.

A tapasztalat leginkább igazolja ez állítás alapos voltát. Az árvaszék tehát behatóan foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy miképpen lehetne a házasságon kívül született gyermekek érdekeit veszélyeztető állapotokon segíteni. Minden körülmény megfontolása azt a megoldást ajánlotta, hogy a törvénytelen gyermekek képviselőjét, vagyis tartási követeléseik érvényesítését a törvény engedte módon hatósági személyek kezébe tegyük.

A német polgári törvénykönyv ugyan szintén az egyéni gyámosság alapján áll, de az azt életbeléptető törvény 135. és 136. §§-ban megengedte az egyes országok törvényhozásainak külön törvénnyel kimondani, hogy állami igazgatás vagy felügyelet alatt álló és gyermekek gondozásával vagy nevelésével foglalkozó intézetek vezetője vagy hivatalnokai már állásánál fogva legyenek gyámja az intézetben elhelyezett gyermekeknek. Ezzel a joggal a német államok túlnyomó többsége élt is. A törvénytelen gyermekek érdekeinek érvényesítése tehát Németországban többnyire egy kézben, közhivatal jellegével bíró intézmény kezébe van letéve, mert az ily intézet az általa gondozott gyermekeknek nemcsak gondozásáról és neveléséről, de mint azok törvényes képviselője tartási igényeik gyors és szakzerű érvényesítéséről is gondoskodik. Így például Lipcsében az összes törvénytelen gyermekeknek, azoknak is, akik

nincsenek az intézet közvetlen gondozása, hanem csak felügyelete alatt, a városi gyermeknevelő intézet (Ziehkinderanstalt), illetve annak előjárója a gyámja, aki tartási követeléseiket az intézet és a gyermek érdekében hivatalból érvényesíti.

Amint említettem, a magyar gyámi törvény az egyéni gyámrendelés alapján áll, az intézetek vezetőinek hivatalos gyámosságát pedig nem ismeri. Egyedül azzal, hogy az árvaszék kebelében egy külön gyermekvédelmi osztályt létesített és hogy ez az osztály pontos nyilvántartást vezet a törvénytelen gyermekekről; egyedül azzal, hogy az árvaszék a házasságon kívül született gyermekek részére sürgősen gyámot rendel és a perhez szükséges adatok és bizonyítékok megszerzésében a gyámokat a gyermekvédelmi osztály útján támogatja, a törvénytelen gyermekek jogait és érdekeit minden irányban megoltalmazni nem képes. A törvénytelen gyermekek sorsának javítására, különösen jogaik hathatós védelmére egyetlen eszközül kínálkozik, valamennyi kiskorú törvénytelen gyermek gyámosságát lehetőleg egy kézben egyesíteni és ezt közhivatali jelleggel felruházni. Nálunk nem valószínű meg a hivatalos gyámosságnak Németországban vagy Ausztriában életbeléptetett szervezete. Gyermekvédelmi törvényeink értelmében ugyanis az állami gyermekmenhelyek vezetői igen sok esetben az intézetükben gondozott gyermekek érdekeivel teljesen ellentétes álláspontot kénytelenek képviselni és így maga a törvény zárja ki, hogy az állami gyermekmenhelyek vezetői, vagy hivatalnokai az intézetükben gondozott gyermekek felett gyámi tisztet viseljenek. Ezenkívül célszerűségi szempontból sem indokolt a hivatásos gyámosság illetékenkénti szervezése, mert a gyámi képviselőt igénylő gyermekeknek csak egy része gondoztatik az állami gyermekmenhelyekben, avagy más községi és magánintézetben és így azoknak egy része mégis megfelelő törvényes képviselő nélkül maradna.

Hasonlóképp akadályos van annak is, hogy az árvaszék kebelében szervezett gyermekvédelmi osztály vezetője, vagy az árvaszék valamely más tagja bizassék meg a házasságon kívül született gyermekek feletti gyámi tiszt viselésével. Igaz ugyan, hogy végeredményében a gyám a gyámhatóság által rendeltetvén ki, annak ellenőrzése és rendelkezése alatt áll, mindazonáltal a gyám tisztének megfelelő ellátása kizárja azt, hogy a gyám a gyámhatósággal szemben olyan alárendelt, függőségi viszonyban legyen, mint aminő viszonyban van annak egy alkalmazottja.

Ép így nem jelölhető ki ilyen közeget a közigazgatásnak más szerve sem, mert az ügyvédi képviselőre való jogosultság hiányában legfőbb feladatukat, t. i. a törvénytelen gyermekek tartási követeléseinek érvényesítését közvetlenül nem teljesíthetnék, ami a németországi és az ausztriai szervezetnek is főhibája.

A kérdést úgy oldottuk meg, hogy a székesfevárosi ügyészségének egyik ügyészét rendeltük ki hivatásos gyámul, aki ezt a tisztséget közhivatali jelleggel látja el. Az árvaszék őt rendel ki a házasságon kívül született gyermekek gyámjává s mellette, amennyiben munkája állandóan szaporodik, az árvaszék a gyakorló ügyvédek sorából bízott meg egyet, aki a gyámoltjai érdekében tett intézkedéseiről nemcsak számolni köteles, hanem a nyilvántartás adatait az árvaszék gyermekvédelmi osztályában a kirendelt ügyész felügyelete alatt álló nyilvántar-

tóba is bevezetni tartozik. Ilykép a törvénytelen gyermekek tartási díjai gyorsan lesznek biztosíthatók s az eljárás nemcsak felettebb egyszerű, hanem eredményes is lesz. A hivatásos gyámoknak főkötelességük a tartási díjak biztosítása a természetes apával szemben; viszik a pereket s az eredményről beszámolnak. A hivatásos gyámokat a gyámoltjaik feletti személyes felügyelet gyakorlásában és esetleg egyéb irányú tennivalóikban az árvaszék felkérése folytán a 27.400/1909. számú igazságügyminiszteri rendelettel szervezett fiatakorúak felügyelő hatóságának tagjai, akik hatósági jelleggel működnek, az állami gyermekmenhelyek igazgatóságai, a kerületi elöljáróságok közjótékonyosságai, a kerületi elöljáróságok közjótékonyági választmánya, a gyermekvédő liga és a petronage-egyesületek tagjai támogatnak.

A székesfőváros t. ügyésze a folyó évben kezdette meg működését. Tapasztalatokat szerzendő és a szervezet kipróbálása céljából már a lefolyt 1910. év július 1. óta a t. ügyészség köréből rendeltük ki a hivatásos gyámot és egy gyakorló ügyvédet s ezeknek, valamint az árvaszéknek ez irányú tevékenysége a következő eredményt mutatja.

A székesfőváros árvaszéke a múlt 1911. évben 709 esetben rendelt gyámot olyan házasságon kívül született gyermekek részére, akiknek anyjuk is még kiskorú. Ez esetek közül 626 esetben hivatásos gyámot és 83-ban nem hivatásos gyámot rendelt ki.

A hivatásos gyámok a 626 gyermek tartási igényeinek biztosítása iránt 255 esetben intézkedtek. 371 esetben pedig még nem intézkedhettek. A 255 eset közül a tartási igény bírói ítélettel biztosított 125 esetben, míg 130 esetben a per még folyamatban van.

371 esetben nem intézkedhettek a hivatásos gyámok, mert 45 esetben a gyermek elhalt, 7 esetben a szülők törvényes házasságra léptek, 6 esetben az anya nagykorúvá lett s így önmaga tartozott intézkedni; a perhez szükséges okmányok 120 esetben még nem voltak beszerezhetők, 10 esetben kilátás van arra, hogy a tartási igény peren kívül egyezség útján biztosítható és 77 esetben a szülők közös háztartásban élnek s házasságra fognak lépni, tehát a törvényesítés reményében nem látszott célszerűnek a per megindítása. Ellenben 106 esetben a hivatásos gyám nem felelt meg kötelességének, mert az anya vagy az apa feltalálható nem volt.

Jövőre ezen is segít az árvaszék, amennyiben a hivatásos gyám most már közhivatali jelleggel fog működni és az árvaszék intézkedett az iránt, hogy az anyáktól közvetlenül a szülőházban vagy kórházban szereztessenek be az adatok.

A teljeskorú anyáktól házasságon kívül született gyermekek részére az árvaszék 14 esetben rendelt ki ügygondnokot, aki mind a 14 esetben megindította a pert; 12 esetben az bírói ítélettel be is fejeztetett, míg 2 esetben az még folyamatban van.

A nem hivatásos gyámok gyámsága alatt álló házasságon kívül született gyermekek száma 167. Ezeknek a gyermekeknek ügyében csak 12 gyámtól érkezett be jelentés. Jelentették, hogy 8 esetben a szülők házasságra léptek és csak 4 esetben indították meg a pert. Ezek az adatok is igazolják azt, hogy mennyire szükséges volt a közhivatali jellegű hivatásos gyámság intézményes szervezése.

Az 1911. év folyamán bíróilag megítelt, illetőleg egyezség útján megál-

lapított tartási díjak évi összege kitesz:

1. az 1910. évben kirendelt hivatásos gyámok gyámsága alatt álló kiskorúaknál	4320.- K.
2. az 1911. évben kirendelt hivatásos gyámok gyámsága alatt álló kiskorúaknál	28.236.- K.
3. a nem hivatásos gyámok gyámsága alatt álló kiskorúaknál	1188.- K.
4. az ügygondnokságok alatt álló kiskorúaknál	3276.- K.
5. a teljeskorú anyák gyámsága alatt álló kiskorúaknál	8172.- K.

Összesen: 45.192.- K.

Ezen kívül a tartásdíjak végleges kiegyenlítése fejében az 1911. évben a gyámpénztárba befizettetett 12.250.- korona.

Az árvaszék gyermekvédelmi osztálya és a hivatásos gyámok másfélévi működésük alatt a házasságon kívül született gyermekek tartására 63.744.- korona évi tartásdíjat és 18.370.- korona végkielégítést biztosítottak.

A bíróilag megítelt tartásdíjak zöme havi 16.-, 20.- és 30.- korona; havi 100.- korona 1, 60.- korona 1 és 50.- korona 2 esetben és a minimum havi 8.- korona csak egy esetben ítéltetett meg.

Ami pedig a tartási kötelezettség határidejét illeti, erre a természetes apa a gyermek 12. életévének betöltéséig 2 esetben, a 14. évig 26, a 15. évig 7, a 16. évig pedig 145 esetben, sőt a 18. évig 2 esetben köteleztetett.

A nyilvántartásban levő 1138 házasságon kívül született gyermek közül az 1911. év folyamán meghalt 126, törvényesített 56, örökbefogadtott 11.

Az árvaszék gyermekvédelmi osztálya az erkölcsei züllésnek indult gyermekeket is nyilvántartja. Ilyen 1935 van nyilvántartásban, akiknek legtöbbje az állami gyermekmenhelyben nyert elhelyezést és a patronage-egyesületek védelme alá helyeztetett. Csekélyebb számban javítóintézetbe is utaltattak.

Az árvaszék a fiatakorúak felügyelő hatóságával s valamint a patronage-egyesületekkel állandó összeköttetésben s mondhatni: ma már szerves kapcsolatban van.

Az árvaszék most már szervezett erővel és intézményes szervezettel védi a házasságon kívül született gyermekek jogait és végzi a mentés munkáját a züllésnek indult gyermekekkel szemben. Hiszem, hogy a gyámhatóság szövetkezve a társadalmi szervezetekkel meg fog felelni feladatának, amely nem, főlemelő és a munka, amit ennek érdekében végez, a nemzetvédelem magasztos szolgálata.

R. Handlirsch, Wien: Főiskola nők számára.

Utánnomás tilos.

Egyre általánosabb lesz a panasz, hogy az egyetemeket elárasztják a rendkívüli női hallgatók, akik még kevésbé veszik komolyan a tanulást, mint férfi kollégáik. Ha utóbbiak a kenyérkereset és csak ritkán az ügyszó való szeretet miatt tanulnak, úgy mostanában a nőket nagyon gyakran az unalom és hiúság indítja arra, hogy mint rendkívüli hallgatók beiratkozzanak az egyetemre, ahol a rendes férfi és női hallgatóknak foglalják el a helyét, anélkül, hogy

maguk különös célt érnének el vele. A népiskolán túlterjedő általános műveltség céljainak, bizonyára megfelel egy sereg népegyetem és szabad főiskola, melyek az egyes városokban léteznek, azonban hiányzott eddig egy olyan főiskola, mely a nők többsége speciális művelődési szükségleteivel számolt volna. Ha a nő bizonyos foglalkozásra akarja kiképeztetni magát, ahol versenyeznie kell a férfivel, akkor ugyanarra a szakképzettségre van szüksége, mint a férfinek és gimnáziumot, egyetemet, kereskedelmi, vagy művészi iskolát fog látogatni, de ezek mellett van nagyon sok jómódú asszony és leány, akik jó házból származnak és nagyobb fokú általános műveltségre, jobb előkészítésre van szükségük, az anyaság és a szociális tevékenység számára. Egy nagylelkű hölgynek, dr. Goldschmidt asszonynak Leipzigben hosszú éveken át az volt a célja, hogy ezek részére egy női főiskolát alapítson. Ma, 84 éves korában, megérte azt az örömet, hogy az általa életbe léptetett intézetet személyesen vezetheti. Leipzigben 1911. év október végén megnyílt az új főiskola.

A célnak megfelelőleg, a tantervben tág teret foglal el a pedagógia, az intézethez gyakorló iskola gyanánt egy népkisdedővő tartozik. Továbbá egy nevelési múzeum, mintaszerű tananyaggal (társas játékok, ifjúsági olvasmányok stb.). Fröbelt úgyszólván az iskola patronusává választották.

A felolvasásokat, melyek számára 7 tágas és a hygienia szempontjából kifogástalan hallgatóterem áll rendelkezésre, a leipzigi egyetem tanárai tartják. A fölolvások 3 csoportra oszlanak. Az első az általános műveltségre vonatkozó fölolvásokat öleli fel. (Filozofia, pszichologia, etika, esztétika, kultúrirodalom és művészettörténetek, természettudományok.)

A második csoport egy sereg pedagógiai felolvasást ölel fel, melyek az anyákat készítik elő, azonban gyermekóvónők és tanítók részére szaktanulmányoknak tekinthetők. A harmadik csoport a társadalomtudományi fölolvásokra vonatkozik. Az általános műveltség terjesztése mellett arra is szolgálnak, hogy szociális tevékenységre készítsék elő a nőket. Ezekhez, továbbá a pedagógiai szakkiképzéshez még külön tanulmányi kurzusok is tartoznak. E mellett még tervbe van véve egy történelempedagógiai és egy szociálstatisztikai intézmény létesítése. A szociális tevékenységre való nevelést több gyakorlati kurzussal iparkodnak majd elérni. Ezeknek a tárgyai lesznek: szegényügy, csecsemőügy, a város jótékonyági intézményeinek vezetése stb.

Dr. Goldschmidt asszony mellett más férfiak és nők is közreműködtek a főiskola létesítésén. így pld. egy fiatal építész ingyen vállalta magára az épületnek modern egyszerűségében valóban elragadó átalakítását, valamint egy festő is ugyancsak ily önzetlenül csinos párkányt készített a gyermekkert részére. A gyermekkert, mely áll: egy játékeremből kis asztalkákkal és székekkel a sarkokban, egy oktatóteremből és egy igazi kertből, fedett verandával, általában az egész háznak piece de resistanceja. Az ember akaratlanul is úgy képzei el, mintha egy vidám és egészséges gyermekcsereg lenne benne, melyet szeretetteljes és okos asszonyok vezetnek és nem kételkedik benne, hogy ez a gyakorló iskola be fogja tölteni kettős célját: nemcsak jól nevelt gyermekek, hanem sok jó tanerő is fog kikerülni onnan.

Dr. Borosini, Chicago; A Hull-ház Chicagóban.

Utánnyomás tilos.

A settlement eszméje angol eredetű. A hetvenes években az oxfordi egyetemről kerültek ki az első lelkes emberek, akik szünidejüket inkább London legszegényebb negyedeiben töltötték el, mintsem hogy a vidékre mentek volna üdülni. 1884-ben nyílt meg Londonban a Toynbee Hall, S. A. Barnett vezetése alatt. Az Egyesült Államok első settlementjei angol példa után készültek. Stanton Golt, aki New Yorkban az első settlementet megnyitotta, volt a Toynbee Hallben, és Miss Jane Addam-s, aki 1889-ben a Hull House-t alapította, egy évvel előbb látta az angol ilyenmű intézményeket.

Settlement nem fordítható le a magyar népházzal. A népházak hasonló célt akarnak szolgálni, mint a settlementek, ámde bizonyos patriarchalizmus uralkodik bennük. A népházak bizonyos mellékcélokat szolgálnak: erkölcsösebbé akarják tenni az ifjúságot, a főnötteket meg akarják óvni a szociáldemokrácia befolyásától. A sok szabály és tilalom lehetetlenné teszi a mozgási szabadságot. A fő különbség azonban abban áll, hogy az amerikai settlement-ekben a gazdagok és műveik önként le szoktak telepedni, hogy maguk is átéljék szomszédaik életét.

Jellemző, hogy a settlementek az angol nyelvű vidékeken vannak leginkább elterjedve. Ez arra vezethető vissza, hogy az állam és a község még nincs áthatva attól az eszmétől, hogy szociális intézményeket kell létesítenie. Itt a feladatok magánosokra hárulnak. Ami kevés állami és községi szociális intézmény létezik, nagyrészt oly egyének fennhatósága alatt áll, akiket kortesszolgálatukért ily állásokkal jutalmaznak meg. Ezek azonban gazdagodásra vagy szavazó gazdák toborzására használják föl ezeket az intézményeket. Hogy ezek után mily értékkel bírnak, azt fölösleges bővebben magyarázni.

A magán jótékonyosság gyakorlásának tehát tág tere nyílik. Sok ily magán kezdeményezés visszavezethető intézmény jó szolgálatot tett már a haladásnak. Elég, ha rámutathatunk a gyermekbíráskodásra, a reformiskolákra, a gyönyörű parkokra és játékterekre. Az egyház, mely az államtól nem részesül támogatásban, ugyancsak szociális tevékenységgel iparkodik befolyását gyarapítani. A templomok mellékhelyiségeit klubok részére engedik át, gyermek-kerteket és gyermekgondozókat rendeznek be. A settlementek egynemely vezetője fő foglalkozásában: pap. Ezt az ujjtást előbb a protestánsok vezették be, de nemsokára követték őket a katolikusok is, mert attól tartottak, hogy a settlementek vonzó ereje híveiket hűtlenné fogja tenni. így tehát az Egyesült Államokban sokféle settlementtel találkozunk. Vannak olyanok, melyek egyházi fönnhatóság alá tartoznak és annak a szellemében irányítatnak. Viszont olyanok is, melyek távol tartanak maguktól minden vallásos befolyást. A megfelelő negyedekben vannak zsidó, olasz, néger, szláv settlementek, másoknak pedig nincs kifejezett nemzeti jellegük; angol-amerikaiak vagy egyes nemzetiségek használják.

Vannak azonkívül egyetemi settlementek, melyeknek valamennyi lakója egyetemet járt és olyanok, melyek nem kötik ily feltételhez a bennlakást, amelyekben mindenkit, aki alkalmas a munkára, szívesen látnak. Vannak settlementek csak férfi és csak női lakókkal, viszont olyanok is, melyekben mint ahogy azt a természet megköveteli a nemek együtt laknak, egymás mellett dolgoznak, egymást kiegészítik.

A legismertebb settlement kétségen kívül a chicagói Hull House, mely nagysága és morális befolyása által az ilyenmű intézmények élén halad. Abban az előnyben részesültem, hogy 5 évi chigagói tartózkodásom alatt e házhoz tartoztam. A következő sorokban röviden ismertetni akarom a házat, az intézmény által kifejtett tevékenységet és lakóit.

Mikor Mr. Hull 1856-ban Chicago egyik elővárosában a házat építteté, volt még telek bőven, úgy hogy házat kerttel vehette körül. A lakosság gyors szaporodása következtében a telkek árai gyorsan növekedtek és csakhamar eltűntek e vidékről a kertek, hogy helyet adjanak a lakóházaknak. Ezen a környéken előbb németek és írek telepedtek meg, később csehek jöttek. Családi házakat építettek, tágas udvarokkal. Az olasz, zsidó és görög bevándorlás következtében mindez megváltozott. A lakosság sűrűsége hihetetlen gyorsasággal emelkedett, úgy, hogy ahol eddig egy család lakott, ott négy család telepedett meg, egy egész sereg ágyrajárákkal. A régi telepesek, mihelyt kedvező feltételek mellett túladhattak lakásaikon, elhurcolkodtak innen, és ott telepedtek meg, ahol még több volt a beépíthető talaj. Az Egyesült Államok nagyobb városai-
ban vannak negyedek, melyekben kizárólag egy nemzetiség lakik. Az idegen nemzetiségek nem értik az angol nyelvet, az angol szokások idegenek számukra, amiért is földieijekhez vonzódnak, akik már régebben itt laknak és így tanácsot kaphatják el őket, segíthetnek rajtuk. A bevándorlók összetétele az utóbbi években nagyon megváltozott. Annak előtte az angol és germán elem szolgáltatta a bevándorlók legnagyobb kontingensét, ma pedig Délkelet Európa. Ezeket az elemeket nehezebben lehet akklimatizálni. Nyelvük, vallásuk, legyenek katolikusok vagy mózesvallásúak, kultúrájuk, nagyon elüt az angoltól. Ennélfogva az Egyesült Államokban izolálva vannak, csupán gyermekeik képezik a kapcsolatot az ő környezetük között, amennyiben ezek angol és nem a felekezet által fenntartott iskolába járnak. Az olaszok szegények ahhoz, hogy ily iskolákat fönnt tudnának tartani, ellenben a lengyelek sokat áldoznak ily célra; a zsidók közül csak kevesen küldik gyermekeiket talmud iskolába.

Ez az izolált élet az amerikai nagyvárosokban sok nehézséggel jár, melyet nemcsak a saját nemzetbeliek, hanem az amerikaiak is kihasználnak előnyök szerzésére. Mr. Hull régi házára várt az a hivatás, hogy segítségével legyen a szerencsétleneknek. Sokan a fejüket rázták, amikor tudomást szereztek a vállalkozásról, de a szomszédok csakhamar fölismerték, hogy ebben a házban önzetlen tanácsban és segélyben lesz részük.

Az intézet első tevékenysége egy gyermek-kert berendezése volt. Később esténként összejöveteli hely gyanánt szolgált asszonyok és lányok részére, akik itt varrtak és olvastak. Majd lakókat is vettek fel, először kettőt; ezeknek csak kevés helyiség állt rendelkezésükre. A lakókat *resident*-eknek nevezték. A vállalat másik évében a ház tulajdonosa az egész épületet ingyen átengedte lakhatási célokra; a következő években még 12 épületet emeltek, nagyrészt azon a telken, melyet Mr. Hull örököse ingyen engedett át az intézménynek.

A settlement fejlődése természetes utón haladt előre. Mikor a residentek meggyőződtek róla, hogy a hatáskört ki kell terjeszteni, előteremtették a szükséges eszközöket és a terv kerestülviteléhez láttak. A vállalkozás sikerrel járt, úgy hogy később Chicago városa maga vette kezébe az ügyet, sőt az állam is beavatkozott a dologba és törvényekkel iparkodott bizonyos kénkövetéseket lehetetlenné tenni.

A Hull House-on az a csodálatos, hogy egyáltalán nem jut kifejezésre intézeti jellege, noha hetenkint több mint 9000 egén fordul meg benne. Minden lakója jól érzi magát helyiségeiben. Ez kifejezésre jut abban is, hogy a lakosztályokban állandóan tartózkodnak. Az egyes szobákat képek díszítik, részint festmények, részint művészies kivitelű arcképek; ezeket részint jóbarátok adományozták, részint a bennlakók maguk készítették. A látogató sehol sem akad előírásokra, melyeket be kellene tartani. Ha valaki vét a jó ízlés ellen, a residentek figyelmeztetik rá, de úgy, hogy más észre se vegye. A rendőrségnek ott egyáltalán nincs keresni valója,

A különféle munkákat külön bizottságok intézik. Ha megszorult jön az intézetbe, úgy előbb a fogadótermet keresi fel. Itt előadja a kérését és innen az illetékes helyre utasítják. Pénzbeli segélyt ritkán nyújtanak, a szűkölködőket a nyilvános étteremben látják el levessel, kenyérrrel és hússal, amit az intézmény térít meg.

A fogadóterem a földszinten van. Itt vannak a residentek lakásai is. Az étterem egyben különféle mulatságok, előadások stb. rendezésére is szolgál. A II. és III. emeleten laknak a női residentek, a férfiak a mellettük levő házban laknak, míg a házaspárok lakásai a kertre nyílnak.

Az étkező reggel 7-től este 8-ig van nyitva és két részre oszlik. Az egyikben pincézők szolgálnak ki, a másikon önmagát szolgálja ki az ember. Itt az ételek olcsóbbak. A vendégeknek meg van adva a lehetőség arra, hogy étkezés után kipihenhessék magukat. Pihenő-termeket napközben, mikor a gyermekek kijönnek az iskolából, a gyermekek használják. Itt dolgoznak, játszanak és táncolnak. Esténként felnőttek jönnek össze e termekben; itt tanulnak angolul, vagy más nyelveket, egyleti összejöveteleket tartanak vagy mulatságokat rendeznek. A harmadik emeleten van egy nagy terem, mely görög gyermekek számára kiseddóvó gyanánt szolgál, este pedig a zene szól és táncolnak. A negyedik emeleten műtermek vannak, ahol rajzra és festésre oktatnak.

Az étterem felett van a színház, 280 ülőhellyel. Itt angol vagy más nyelvű színműveket adnak elő az ifjúság és a felnőttek részére. Itt előadásokat és koncerteket is tartanak. A karzaton jó orgona játszik.

A legközelebbi épületben van a tornaterem, ott vannak a zuhanyfürdők, melyeket nyáron a környéken lakók szorgalmasan látogatnak. A földszinten egy munka-múzeum van, ahol olasz, ir és skandináv nők orsón fonnak és kézi gépen szőnek. A mellette levő helyiségben oktatást nyújtanak főzésből, varrásból és díszítésből.

A Hull House legnagyobb terme 700 egyént képes befogadni. Itt tánc- és egyéb mulatságokat rendeznek, vasárnaponként vetített képes előadásokat tartanak. A legközelebbi épület az ifjúság részére szolgál; vannak itt különféle munkatermek, van tekepálya, billiárd-szoba és próbaterem a zenekar részére. Körülbelül 000 ifjú a tagja az itt székelő klubboknak és tornaegyesületeknek. A tetőn tuberkulotikus gyermekeket iskolai oktatásban részesítenek, akik ily módon egész nap a szabadban tartózkodhatnak. A tanítószemélyzetet a város állítja. A gyermekgondozó jelenleg egy jótékonyági intézet kezében van, de három év múlva a Hull House fogja átvenni. Azok az anyák, kik munkára mennek, itt hagyhatják gyermeküket. Az idősebb gyermekek részére van egy gyermek-kert, délutáni pihenő-terekkel egybekötve. Az asszonyok itt megtanul-

hatják a kenyérsütést, mosást, vasalást és a gyermekgondozást. Tanulás közben szoptathatják gyermekeiket és ha kitanultak, úgy bizonyára jó álláshoz jutnak.

Ehez a házhoz egy másik intézet tartozik; itt olyan nők laknak, kiknek senkijük sincs Chicagóban. A közös lakás és étkezés által sokat megtakaríthatnak. Ez a berendezés nagy szükségletnek felel meg. Erről az a körülmény is tanúskodik, hogy a fölvételre mindig tul sok a jelentkező.

A lányok szabadon rendezhetik be otthonukat. Hivatalnokaikat maguk választják.

Végül, a Hull House udvarában van egy zeneiskola, melyben 15 gyermek zenei oktatásban részesül. Az intézet által nyújtott előadásokat, oktatást stb: díj-talanul lehet látogatni, csupán a torna- és táncoktatásért, továbbá az egyes kluboknak a termek haszná-lásáért kell fizetni; rendszeren csak annyit, amennyiből a tisztogatást, fűtést. stb. kész kiadásokat fedezik.

A residentek nagyrészt tanítónők, ügyvédek, ke-reskedők, művészek stb. Mindössze 40 van. Nap-közben rendes foglalkozásuk után járnak és csak mel-lékesen áldoznak hetenkint néhány estét az intézetnek. Vannak olyanok is, akik kint laknak bár, de ezért be-járnak, hogy ott szociális tevékenységet fejtsenek ki. Fizetett alkalmazott csak kevés van. A residentek fizetnek úgy a lakásért, mint a kosztért.

A ház feladata egy szabadságlevélben van lefe-tetve, mely a következő passzust tartalmazza: A Hull House otthonul akar szolgálni a szomszédok társas-összejövetelére részére, továbbá mintaszerű tevékenysé- get akar kifejteni az oktatás és a szociális tevékenység terén, végül a munkásnegyedek viszonyait akarja ta-nulmányoztatni és megkísérelni azok megjavítását. A 240.000 koronát meghaladó évi kiadásokat a bevételek-ből és magánadakozásból fedezik. A kitűzött feladatok-nak a ház lakói mindenkor megfelelni iparkodtak. Ne-kik köszönhető, hogy az illinoisai házi iparban meg-honosították az iparfelügyeletet: az első felügyelő egy női resident volt. Az intézet által eszközölt vizsgálat az iskolakerülés, a babaügy és kokaineladás tárgyában ugyancsak hatósági beavatkozásra vezetett.

Miss Addams éveken át felügyelt az ő negyedében a szemét elfuvarozására. Munkájában az intézet női klubja erélyesen támogatta. Az első gyermek-játszó-tért ugyancsak a Hull House rendezte be 1893-ban, melyet 1906-ban a város vett át. A settlement propa-gandájára, nyílt meg az első városi fürdő Chicagó-ban, még pedig a ház közelében. A politikai életben is résztvettek a residentek, de a nagy korrupció miatt – sikertelenül. A gyermekbírótság főszékhelye a Hull Houseban van.

A Hull House megalapítása óta ama törekvések központjában állott, melyek a munkálkodó osztály hely-zetének a javítását tűzték ki célul. A munkásharcokban elfoglalt pártatlan álláspontja miatt nem egy gazdag érdekelt egyéniség szimpátiáját veszítette el. Igazi szó-lásszabadságról a szabad Amerikában szó sem lehet. Sztrájkoknál és más alkalmakkor a rendőrség meggát-olja a szónokokat mondani valójuk előadásában. Miss Addams, valamint az intézet mindig a szólásszabadság mellett voltak, ezért elhíresztelték róla, hogy szocialista, holott az intézethez mindössze csak két szociáldemok-rata tartozik.

Miss Addams és a residentek lelkes hívei a nők választó jogának.

A settlement különös gondjába veszi a bevándorló lányokat, keresi az együttműködést a többi jótékony egyesülettel.

A residentek nagyrésze nyáron nyaralni megy, az intézet tevékenységének több ága pihen ilyenkor. El-

lenben van egy olyan nyaraló helye, mely a gyerme-kes anyáknak nyújt két hétre terjedő otthont.

A Hull House befolyása a közéletre abban is mu-tatkozik, hogy nem hoznak nő és gyermekvédelmi tör-vényt, mielőtt Miss Addams-ot meg nem kérdezték volna.

A Hull House mellett Chicagóban még 33 settle-ment működik, melyek közül a legjelentékenyebbek a The Commons és a Settlement of University. A ta-pasztalatok kicserélése végett, az összes settlementek időről-időre értekezleteket szoktak tartani a Hull Houseban.

Bálint Imre a m. kir. Kereskedelmi múzeum aligazgatója: Bosznia és Hercegovina jogi reformjainak, szociális hatása.

Bosznia és Hercegovina ezidő szerint a nagy átalakulás korát éli és a folyton változó viszonyoknak új követelményeihez kell, hogy a törvényhozás is új kereteket adjon. A kmet megváltási törvény, a mely a régi agrár szervezet fakultatív megszüntetését teszi lehetővé, az annektált tartományok gazdaságpoliti-kai átalakulásának alapvető törvénye, a mely az agrárszervezet köréből egy emberöltő alatt ki fogja kü-szöböltni a régi hagyományokon alapuló, de modern gazdasági és szociális elveknek már régen meg nem felelő jobbágyrendszert.

E nagyjelentőségű törvényhozási intézkedés mel-lett azonban a törvényhozási reformoknak egész so-rozatát lépteti életbe az új alkotmányos éra, a mely ab-ovo, a bosnyák és hercegoc népesség nagyobb politikai gazdasági és szociális fejlődöttségének suppozíciójára van alpitva, s a mely kötelességének ismeri az új vi-szonyokkal számolva, törvényhozási és közigazgatási intézkedésekkel a további fejlődésnek alapjait meg-vetni.

A törvényhozási reformok a gazdasági, társa-dalmi és jogi élet minden viszonylatára kiterjednek. Az igazságszolgáltatás alapvető reformja tervbe van véve s többek között újabb kereskedelmi bíróságok fel-állításával foglalkozik a kormány; továbbá a ma-gánjog kereskedelmijog, perrendtartás messzemenő reformjával; reformálni szándékozik a csődeljárást is; a bosnyák szábor most tárgyalja a törvényes ka-matláb leszállításának, 3 éves elévülésének és a ka-matos-kamat eltörlésének kérdését és csak napokkal azelőtt fogadta el a passzív váltóképesség kiterjesz-tésére irányuló törvényjavaslatot.

Épen ez utóbbi törvényhozói intézkedés az, a mely Bosznia gazdasági életére nézve mélyre ható jelentő-séggel bír. Bosznia váltótörvénye 1883. nov. 1. óta van érvényben. E törvény első szakasza a passzív váltóké-nességet, a bejegyzett kereskedőcégekre korlátozza. Tehát az egész gazdaosztály, iparosság és a cégjegyző hivatalnál be nem vezetett városi polgárság a passzív váltóképességéből ki volt zárva.

Aki ismeri a primitív gazdasági életet élő orszá-gok lakosságának sekély gazdasági és jogi ismereteit és felfogását és tapasztalta, hogy a balkáni és keleti országoknak indogén lakossága körében még a keres-kedők is mily laza felfogással bírnak a váltó jelentő-ségéről, azok tisztán látják, hogy Bosznia és Herce-govinában a passzív váltóképességnek három évtized-del ezelőtt szélesebb körben való kiterjesztése a nép-zömének gazdasági veszedelmét rejtette volna magá-

ban. Ámde a gazdasági élet a tartományokban, az okkupálás ideje óta mind mai napig óriási fejlődésen ment keresztül. A török uralmat felváltott európai közigazgatás bizonyos iskolázottságot terjesztett a nép körében és másrészt a natural gazdasághoz közel álló és forgó tőkében szegény ország mindennap jelentkező igényei is rámutattak a váltójog reformjának szükségességére.

Nevezetesen a régi váltótörvény egy boszniai specialitásra, a giró uzorára vezetett. Ez különösen az agrár népesség körében volt elterjedve. A kmetrendszer alapvető sajátossága a földbirtok bizonyos megkötöttsége lévén, a jelzálogi hitel a kormány és a Landesbank intézményes fejlesztő tevékenysége mellett is szűkebb keretek közt mozgott. Ellenben a váltóforgalom, a régi váltótörvénynek a passzív váltóképességre vonatkozó megszorító rendelkezése mellett is egyre nagyobb mérvet öltött.

Miután a földműves, gazda és iparos váltót nem írhatott alá, de váltókölcsönt igénybe akart venni, a lelkiismeretlen egzisztenciák egész sora élőködött a váltótörvény első paragrafusán. A passzív váltóképességgel nem rendelkező gazda vagy iparos ugyanis a falujabeli szatócshoz, vagy más alkalmas egyénhez fordult váltójának aláírása céljából s így majdnem intézményszerű uzorafolyamat létesült az odiozus 1. §. alapján, oly annyira, hogy az ily kerülő utón leszámított váltók kamatja a giróköltségekkel együtt, pro rata temporis 20-100 percentnek felelt meg. E giróuzsora jelentőségét talán nem is kell mással illusztrálnom, mint annak a megállapításával, hogy a forgalomban lévő váltóknak mintegy 90%-a passzív váltóképességgel nem bíró egyénektől származott és a régi váltótörvény érvényessége idejében több mint tizenöt millió váltót helyeztek el az itt vázolt kerülő utakon.

Ennek az állapotnak van hivatva véget vetni az új törvény, a mely a nyolcvanharmadiki törvény 1. §-ának megváltoztatására irányul. Eszerint a passzív váltóképesség, a mely voltaképpen a szerződési jognak integráns része, mindenkire kiterjed, aki magát szerződésileg kötheti, tehát minden nagykorú férfira, a kinek szerződő képességét testi, lelki okok, vagy bírói ítélet nem korlátozza. Azért kell hangsúlyoznom, hogy minden férfire, mert a passzív váltójog kiterjesztése most sem teljes. A nőknek ugyanis a passzív váltóképesség csak abban az esetben adatott meg, ha kereskedelmet űznek s mint kereskedők be vannak jegyezve, vagy ha bárminő önálló ipart űznek.

E megszorítás Bosznia és Hercegovina mai viszonyaiban még mindég meg van okolva és különösen a gazdasági kérdésekben avatatlan és másrészt a mozlím házassági és örökösödési jog speciális jellege folytán nagyobb függésben lévő muzulmán nők bizonyos mértékű védelmére szolgál. Igaz, hogy e megszorítás rést üt a passzív váltóképesség általános kiterjesztésén és a boszniai szabor körében akadtak is egyesek, akik a nőknek is korlátlan váltóképességét sürgették, de végre is a nők jogainak törvény által való korlátozása más viszonylatokban sem szokatlan, például gyámok vagy szerződési tanúk sem lehetnek s így teljesen indokolt, hogy a nőt jogi vonatkozásaiban férje képviselje. Annál fontosabb e megszorítás a mozlím nőkre nézve, akiket ezúton még saját férjükkel szemben is védelmezni kell.

Bizonyos mértékben aggodalomra adott okot az is, hogy az agrárius népesség zömére nézve nem lesz-e káros a váltóképesség korlátlan kiterjesztése, a mely hozzá nem értő elemeket könnyelmű adósságszínalás révén gazdasági összeomlással fenyeget. E tekintetben

azonban a bosnyák törvényhozás és közigazgatás nagyon egészséges kautélákat állított fel, amennyiben e váltóaláírásokat bírói hitelesítés kötelezettsége alá veti, egyszersmind a bíró köteleességévé téven azt, hogy az aláíró földművest, kisiparost vagy gazdát a váltó jelentőségére és esetleges veszedelmes következményeire figyelmeztesse.

Korántsem szabad hinnünk, hogy a váltótörvény üdvös reformjával egy csapásra megszűnjenek mindazok a bajok, a melyek a bosnyák váltóforgalomban eddig észlelhetők voltak. A giró uzsora ugyan lassanként elfogja vesztetni talaját, de a váltó válóságos jelentőségének tudata, nagyon lassan fog a nép zömének lelkébe behatolni. Eddig a Boszniában forgalomba került váltóknak mintegy 90%-át nem váltják be a lejáratkor, hanem vagy újabb váltókkal prolongálják kamatfizetés mellett, illetve egy csekély törlesztés mellett, vagy egyszerűen nem fizették meg és viselték a sok esetben végrehajthatatlan váltójogi következményeket. Lehet, hogy a giró uzsora megszűnésével, miután eddig a giráns minden megújításból új jövedelmet húzott, és fog esni egy tényező, a mely a törlesztés lehetősége esetében is prolongációra befolyásolta az aláírot, viszon azonban lehet, hogy a prolongációnál az azelőtt dívó illegális külön költségek elesvén, még könnyebben éi gyakrababn fogják prolongálni a váltókat.

Mindenesetre huzamos idő kell az új törvényes rendelkezés hatásának megállapítására, az azonban kétségtelen, hogy a váltóképesség kiterjesztésével Bosznia és Hercegovina népessége és törvényhozása egy újabb lépéssel közeledett a nyugateurópai jogállapotok felé.

Dr. Halász frigyos: Munkásbiztosítási törvényeink legújabb novellája

Második, befejező közlemény

Múlt számunkban ismertettük, milyen javításokat hozott legújabb munkásbiztosítási törvényünk a mezőgazdasági munkásság részére, lássuk immár közelebről, hogy mi az a mit elvesz az eddig az ipari munkásbiztosításról szóló törvény hatálya alá tartozott egyes munkáscsoportoktól.

Az 1907 : XIX. t.-c. 3. §-ának 26. pontját és utolsó előtti bekezdését érinti mindenekelőtt az minden parlamenti szokás ellenére teljesen meglepetésszerűen a plenum általi tárgyaláson előterjesztett 5. §. mely kimondja, hogy a mezőgazdasági géptulajdonosa a gép mellett alkalmazott összmunkásokat a vizsgázott gépész kivételével, a minden esetben az 1907 : XIX. t.-c. szerint biztosítandó, az Országos Gazdasági Munkás és Cseléd segélypénztáránál köteles baleset esetére biztosítani, tekintet nélkül arra, hogy géppel a saját gazdaságában, vagy mint vállalkozó másnak gazdaságában végez munkát. Eddig az iparigazolvánnyal dolgozó mezőgazdasági gép tulajdonosa a gép mellett alkalmazott összmunkások az 1907 : XIX. t.-c. szerint biztosítottak. A jövőben ugyanazon cséplőgépnél dolgozó, egyazon veszélynek kitett munkások közül a gépész élvezni fogja az 1907 : XIX. t.-c. biztosította magasabb kártalanítást, míg a több munkás 10%-ostól 24%-osig terjed munkaképesség csökkenés esetén mit sem fog kapni csak 25%-os munkaképesség csökkenés esetén számhat kártalanításra: s akár mennyi légyen is évi kellese, mindig csak 400 korona évi kereset alánul vétél fogják kártalanítani. Ha 25%-os munkaképesség csökkenést szenvedett, 60 kor. évi járadékot fog kapni ha 100%-os csökkenést, úgy 240 koronát és ha tehetet-

lenné válik is egy szörnyű sérülés következtében, akkor sem juttat neki a törvényhozás évi 240 koronánál többet. Szó sem lehet már ezeknél a munkásoknál az 1907. XIX. t.-c. 78. §-a szerint kiszámított évi kereset 60%-áról vagy teljes összegéről, 240 korona ez az abszolút maximum; ezzel szemben az 1907 : XIX. t.-c. szerint 100%-os csökkenés esetén 1440 korona, tehetetlenség esetén 2400 korona a maximális kártérítés. Ugyanilyen megdöbbentő a törvényhozás intézkedése a halálos balesetek esetén nyújtandó segélyek világánál is. A mezőgazdasági gépnél alkalmazott s balesetet szenvedett munkás hátramaradt felesége, ki gyermekeivel együtt eddig az elhalt évi munkakeresményének 60%-áig terjedő összeget kaphatott évi ismétlődő járadékképpen, nőt ha 3 gyermeke van, egyszersmindenkorra legfeljebb 500, ha 6 gyermeke van egyszersmindenkorra legfeljebb 800 koronát fog kapni a munkában elpusztult eltartója után.

Az 1907 : XIX. t.-c. 1. §. 4. p.-ját és 3. §-ának 5. pontját érinti az új törvény 13. §-a, mely felhatalmazza a m. kir. kereskedelemügyi minisztert és a m. kir. földművelésügyi minisztert, hogy a vízi társulatoknál és a m. kir. földművelésügyi tárca keretében, házi kezelésben végzett munkálatoknál alkalmazottak betegség és baleset, esetére való biztosításának ügyét az 1907 : XIX. t.-c. hatálya alól kiemelve, annak szabályaitól eltérőleg ideiglenesen rendeletben szabályozzák. Ez a rendelkezés tehát még tovább megy, mint a mezőgazdasági gépeknél alkalmazottakról szóló. Míg az iparszerű cséplésnél és egyéb iparszerűleg végzett mezőgazdasági gévmunkánál alkalmazottak, betegség esetére való biztosítás tekintetében továbbra is az 1907 : XIX. t.-c. hatálya alatt maradnak, addig az ármentesítő társulat alkalmazottak betegség esetére való biztosítás szempontjából is kivonatnának a munkásbiztosító pénztáraktól.

Mindez azon a címen történik, hogy a mezőgazdasági gépeknél valamint az ármentesítő társulatoknál alkalmazott munkások nem ipari, hanem mezőgazdasági munkások. Az bizonyos, hogy akkor, midőn az itt felsorolt munkások már egyszer azon helyzetben voltak, hogy az ipari munkásokkal azonos szociális elbánásban részesültek betegség és baleset esetén, akkor ezt a szociális előnyt pusztán az „ipari munkás” és „mezőgazdasági munkás” fogalmának megfelelő elméleti kategorizálás kedvéért tőlük elvenni helyesen semmiképpen nem lehet. Eltekintve attól, hogy az ármentesítő társulatok munkásai fogalmilag sem mezőgazdasági munkások, (amint az útépítő, vasútépítő stb. földmunkások sem azok), bizonyos az, hogy egy, az összesség érdekeit szem előtt tartó törvényhozásnak a szociális törvények megalkotásánál nem az elméleti fogalmakhoz, hanem a gyakorlati, a szociális célokhoz kell idomítani a törvényeket. S bizonyos az is, hogy akkor, midőn az „inán munkások” Szociális biztosítása messze felette áll a „mezőgazdasági munkások” biztosításának, akkor az egyes munkáscsoportoknak az ipari munkáskategóriából a mezőgazdasági munkáskategóriába való visszahelyezése nem is azért történik, hogy a tudósok meg legyenek elégedve törvényeink fogalmi beosztásával, (hiszen tudjuk, hogy a törvények a törvényhozó céljának megfelelőleg az elmélet tudományok fogalmaitól eltérőleg alakítják meg a jogi használatra szolgáló fogalmakat), hanem azért, hogy a szegény mezőgazdasági érdekelttség, mely a mezőgazdasági védvámok érvényesülése folytán az utóbbi években minden külön munka nélkül, pusztán a conjunctura folytán évenként 200-300 millió többjövedelemhez jutott, mentesüljön azoktól magasabb a balesetbiztosítási díjaktól, melyeket a mezőgazdasági gépeknél és az ármentesítő társulatoknál alkalmazottak tűrhető balesetbiztosítási ellátásáért,

az Országos Munkásbiztosító Pénztárnak eddig fizetett és a jövőben csak azokkal az évi 1 koronával terheltesék meg, a melyek ellenében az Országos Gazdasági Munkás- és Cselédpénztár nyújtja a maga kétségbejöttén elégtelen baleseti szolgáltatásait.

Szociálpolitika.

A holt kézen levő birtokok kötelező parcellázásáról nyújtott be javaslatot a román kormány. A javaslat a pénzügyi bizottsághoz utasított. A javaslat címe: „A holtkézen lévő birtokok kötelező állami tulajdonba való vételéről.” A javaslat tartalma a következő. Az összes holtkézen lévő birtokok (községek birtoka, a polgári kórházak előjáróságának birtoka, Szent Spiridon egyházi birtok, templomi birtokok) állami tulajdonba mennek át és pedig a következő föltételek mellett: A mostani tulajdonosok a birtokok megbecsült értéke fejében az állam által kibocsájtott ugyanakkora névértékű 4%-os örökös, névreszülő járadékkötvényt kapnak, amelynek jövedelme 10 évenként összesen négyszer emelkedni fog 10-10%1-kal. Az érvényben lévő haszonbérleti szerződéseket érintetlenül hagyják. Az állam az ily módon megváltott birtokokat köteles parcellázni. Ugyancsak köteles lesz az állam a már eddig tulajdonában levő birtokait is parcellázni. A parcellázás módja és föltételei ezek: Az összes parcellázásra rendelkezésre álló terület $\frac{3}{4}$ részét csakis 5 hektáros részekre parcellázhatja az állam és pedig csak földnélküli, vagy csak $2\frac{1}{2}$ hektárnál több birtokkal nem rendelkező parasztok között; a fönmaradó $\frac{1}{4}$ részből pedig 10, 15, 20 és 25 hektáros parcellákat alkotnak ugyancsak parasztok számára. Senki sem vehet sem közvetve, sem közvetlenül többet 25 hektárnál. A vevők kötelesek azonnal a felsőbb mezőgazdasági tanács által megállapított vételár 15%-át az állampénztárba befizetni. A hátralékot pedig kötelesek 40 év alatt félévi utólagos 4% annuitásokkal törleszteni.

A parcellázásnál előnyben részesülnek: a) az 1877-78-iki háborúban résztvett földművelők; b) akiknek több gyermekük van ; c) a mezőgazdasági iskolát végzett földművelők.

Azok, akik vehetnek 10, 15, 20 és 25 hektáros parcellákat, kötelesek azonnal befizetni az állampénztárba a vételár 20%-át, a hátralékot pedig 30 év alatt félévi utólagos 4% annuitásokkal törleszteni. Az összes új földbirtokosoknak jogukban áll azonban időközben bármikor a fönálló hátralékot egy összegben kifizetni. A romániai honosságú parasztokon és földművelőkön kívül vehetnek parcellákat a papok és tanítók is. Azok, akik az új birtokot megvették, kötelesek egy éven belül arra letelepedni és azt saját maguk művelni. Ha azonban a férj elhalna és az özvegy maga nem tudná megmunkálni a földet, akkor azt miniszteri engedélylyel haszonbérbe adhatja, de csakis 3 éves időközökre és egy évi haszonbérnél nagyobb összeget előlegképpen nem vehet föl. Az 5 hektáros birtokot nem lehet sem eladás, sem örökösödés útján szétosztani. A nagyobb kiterjedésű birtokok szétdarabolhatók, de csakis engedélylyel és úgy, hogy 5 hektárnál kisebb kiterjedésű nem lehet egy rész. Akik egy éven belül nem telepednek le vagy több parcellát vásároltak, azok elvesztik örökre ezen jogukat. A birtokot annak tulajdonosa csakis 10 évi tényleges használat után adhatja el és pedig csakis oly egyénnek, aki földdel még nem rendelkezik ellenkező esetben az állam maga váltja vissza. Az állam az alakuló új községeknek nagy szubvenciókat biztosít, továbbá olcsó községi hitelt is fog nyújtani a köz-

művek létesítésére. A parasztok gazdasági eszközöket is kaphatnak előnyös föltételek mellett az államtól. A törvényjavaslat utolsó szakasza az új birtokok örökösödési, átruházási és eladási jogát szabályozza.

Angolország külpolitikájáról nagyon áttekinthető ismertetést közöl Th. Rothstein a Neue Zeit legutóbbi számában, Angliának, mint szigetállamnak, kontinensről jövő támadástól nem kellett tartania, maga som aspirált arra, hogy birtokokat szerezzen az európai szárazföldön. Ellenben állandóan nagy súlyt helyezett arra, hogy övé legyen a hegemonia a nem európai népektől lakott országok felett és különösen féltékenyen őrködött *délázsiai* birtokaira. Ezek a szempontok irányították Angolország külpolitikáját. Hosszú időn át csak két riválisa volt: Oroszország és Franciaország. Előbbi Ázsiában mind közelebbre nyomult Indiához és a fekete tengeri flottájával minden pillanatban megjelenhetett a kelet kapuja, Konstantinápoly előtt; míg az utóbbi a földközi tenger legnagyobb hatalmassága volt, mint ilyen ura volt a keletre vivő leghasználtabb vízi útnak, de emellett még a mohamedán világra gyakorolt nagy befolyásával is, mely Napoleon keleti útjától datálódik, veszélyeztette az angolok hatalmát Délázsiban. A két rivális ellen a következőképpen védekezett Anglia: támogatta Spanyolországot és Itáliát, elősegítette flottájuk kifejlesztését és így valóságos kordont vont Franciaország körül; támogatta a hivatalos Austriát, elősegítette a balkáni terjeszkedését, hogy ellensúlyozza az oroszok előrenyomulását a Balkánon; garantálta a török birodalom épségét, bezáratta az orosz hadihajók előtt a Dardanellákat; végül az Indiát hátoroló kisebb ázsiai államok integritását proklamálta. Ebben az időszakban Németország és Anglia közt a legbarátságosabb viszony uralkodott. Egy néhány év előtt azonban alaposan megváltozott a helyzet. Azzal, hogy Anglia elősegítette több állam gyarapodását, amelyeket alkalom adtán kihasználni vélt Oroszország és Franciaország elén, újabb riválisokat teremtett magának, melyek saját szakállukra kezdtek gyarmatpolitikát űzni. Anglia csakhamar azon vette észre magát, hogy nem rendelkezhetik szabadon a nem európaiak által lakott országokkal. Közben Németország, mint új világhatalom bontakozott ki, e téren nyíltan felvette a versenyt Angliával. Minthogy közbe a japánok ártalmatlanná tették az oroszokat, viszont Franciaország Marokkóban kötötte le magát és ezzel mintegy feladta aspirációját Délázsira, ennél fogva Anglia csak egy nagyobb riválissal állott szemben: Németországgal. A lefolyt évtized első harmada óta az angol vezetőkörök egy közeli német-angol háború eshetőségeivel számoltak már. E célból valósággal bekerítették Németországot: az angol államférfiak létrehozták a triple-entent-öt és a többi kisebb államokat is szekerük elé akarták fogni. A cél azt volt, hogy a szárazföldről Franciaország és Oroszország támadjon Németországra, miközben Anglia majd a német flottával végez. Anglia nagy áldozatokat hozott, hogy az ilyen mű szövetséget létrehozza: Oroszországnak átengedte Perzsia egy részét, Franciaországnak szabad kezet biztosított Afrikában. Ámde a számítás nem sikerült. A marokkói válság, továbbá az annexió idején Anglia megakartja ejteni a leszámolást, ámde szövetségesei mindkét ízben cserben hagyták. Sőt Oroszország még tovább ment: a bagdad vasútra vonatkozólag egyenesen Anglia kijátszásával egyezett meg Németországgal. E sok sikertelenség nagy elégedetlenséget kelt Angliában; az utóbbi időben oly hangulat kerekedett felül, mely a Németországgal való megegyezést óhajtja. E szerint föltehető, hogy Anglia, mely megbékült két riválisával; most a harmadikkal is meg fog békülni.

A törvényes munkásvédelem nemzetközi egyesületéhez ez időszerint 15 állami tartozik: Németország, Ausztria, Belgium, Dánia, Spanyolország, Franciaország, Nagybrittánia, Magyarország, Olaszország, Luxemburg, Norvégia, Németalföld, Svédország, Svájc, Északamerikai Egyesült Államok. Spanyolország kivételével mind állami támogatásban részesül. A központi iroda az 1911. év második felében 2 ülést tartott, és 17 tudakozódásra adott felvilágosítást. A legközelebbi gyűlés ez év szeptember 10-12-én lesz Zürichben. Az egyesület jelentésének Magyarországra vonatkozó részéből idézzük a következőket:

A kormány felkérte, hogy a gyermekmunkát szüntesse meg. A dec. 10-én tartott közgyűlésen Szerényi elnök, titkos tanácsos ismertette a külföld szociálpolitikáját és „szigorú kritikát gyakorolt a magyar viszonyok felett, mert itt a kormány nem szentel elég időt a szociálpolitikai kérdéseknek.” (Mi itthon erről a szigorú kritikáról nem is tudunk. Ellenkezőleg, mi úgy tudjuk, hogy éppen Szerényi volt az a ki az európai szociálpolitika, köntösébe burkoltan a legantiszociálisabb politikát üzte – rövid, és rosszemlékű államférfiúi szereplése alatt. *A szerk.*)

A német császári trónbeszéd az új parlament megnyitásánál a szociálpolitikáról is megemlékezett és a többek között a következőket mondotta: „Egy emberöltő óta a szociális gondoskodás a birodalmi törvényhozásban kiváló helyet foglal el. Az előző birodalmi gyűlés által is a munkásbiztosítás jótéteményei a népesség legszélesebb rétegeire kiterjeszkedtek. Ugyanennek a szociális szellemnek kell továbbra is uralkodnia. Mert a fejlődés nem áll meg.” Szép és emelkedett szavak, habár nem egy magyar miniszteri tanácsos talán nem fogja elég előkelőnek ítélni.

A Hangya – most megjelent jelentése szerint – az 1911. évben 24 millió korona forgalmat ért el. 1100 községben van szervezete, tagjainak száma pedig megközelíti a 200.000-et. Ugyancsak most számol be a szociáldemokrata munkásság is az Általános fogyasztási szövetkezetről, melynek 15.000 tagja van és mely már a közvetítő kereskedelmen kívül némi termelésre is kiterjeszkedik és jelenleg kenyérsütőde felállításán fáradozik.

Üveghuta szövetkezeti alapon. Belgiumban, Namr tartományban „Vewerie ouvrière” cég alatt munkásszövetkezet vett át egy üveghutát. Ez a munkásokból álló szövetkezet azonban nemcsak üveggyártással foglalkozik, hanem nagybani üvegkereskedést is folytat. A szövetkezet alapítása annál élénkebb feltűnést kelt, mert a belga syndikalisták nagy ellenségei a termeléssel foglalkozó szövetkezeteknek.

Fagyasztóházak szörmeáruk megőrzésére. A nagy szörmeraktárakban egy poroló nap volt eddig hetenként szokásban. A porolás azonban egyrészt csökkentette a szörmek értékét, másrészt egészségtelen volt a porolószemélyzet tüdejére. Okos gondolat volt tehát, a fagyasztóipart a szörmegondozás szolgálatába állítani. A Societé Kaoillon Frères cég Parisban egy 10.000 köbméter befogadó-képességű fagyasztóházat építtetett, ahol minden tavasszal mintegy 50 millió korona értékű szörmet vesz gondozás alá. Óránként 25.000 köbméter hideg levegőt szivattyuznak a raktárba, amelynek hőmérséklete állandóan 4 fok alatt marad. Ugyanaz a módszer ez, amelyet a természet alkalmazott, mikor a Lena torkolatánál a mammutcsordákat évezredek át megőrizte remek szőrözeteikben olyan tökéletesen, hogy a mammutcsontok gyűjtésére alkalmazott munkások még e negyedikorszaki ősleányok húsát is élvezhetőknek találták.

Új nyilvános tudakozó hely. A földkérdés, a jelzalog, az ingatlan adózás, az építőipar védelme stb. terén olyan hatalmas anyag áll a kutató rendelkezésére, mely a tájékozódást felette megnehezíti. Sokan szívesen fognak tehát arról értesülni, hogy a „Német földreformerok szövetsége” nyilvános tudakozó irodát állított fel, ahol mindenkinek díjtalanul ad egy-egy kérdésben tájékoztató felvilágosítást. Címe: Bund Deutscher Bodenreformer, Berlin, Lessing-strasse 11.

Városi iparbank alapítása Bécsben. Bécs város, amint már arról lapunk olvasóit értesítettük, több városi takarékpénztárt és egy városi életbiztosító-intézetet, Alsó-Ausztria pedig tűz- és jégkárbiztosító-intézetet állított fel. Ebben az irányban egy újabb lépést jelent egy városi iparbank felállítása, mely a központi városi takarékpénztárral kapcsolatban működne. A bank elsősorban a kisiparosok hitel-igényeit lenne hivatott kielégíteni. Egyelőre 450.000 korona áll e célra rendelkezésre.

A választójug bibliográfiáját állította össze Borcza Imre. Az irodalom felsorolásán kívül az egyes művek rövid és tárgyilagos ismertetését is nyújtja. Gondos munka és hálára kötelezte szerző azokat, a kik ebben a kérdésben tájékozódni akarnak.

Hivatalnoksztrájk. Ha óriási távolságból szemlélve meg kellene határozni azt a legjellegzetesebb vonást, amely korunkat jellemzi, minden kétségen kívül a „kategóriák szervezkedése” volna a legszembetűnőbb jelenség. Munkások, munkaadók, gazdák, iparosok, kereskedők, tanítók, ügyvédek, államhivatalnokok és a többiek végtelen hosszú sorban, mind érdektestületekben szövetkeznek, hogy zárt sorokban vonulhassanak fel az élet küzdelmeiben. És hogy mennyire azonos törvények működnek e jelenségekben, azt mi sem bizonyítja jobban, mint az elhatározó lépések egyformasága. Tegnap még csak elszánt munkások fegyvere volt a sztrájk, amelynek jogos volta nagyon is kétségbe vonatott, de mindenesetre olyan eszköznek tekintetett, amelyet fitymálva nézett le az uri ízlés. Ma pedig mint a világ legtermészetesebb dologáról beszélnek egy esetleges orvossztrájkról vagy hivatalnoksztrájkáról. Csak alig egy-pár éve adták azt a drámát a színházban, amelynek a tanulsága az volt, hogy a hivatalnok urak részére lehetetlen fegyver a sztrájk, míg a munkások minden követelésüket kiküzdik vele. És íme megvolt már az első újságírósztrájk, amely a munkások sztrájkjainak összes tüneteit magán viselte, kezdve a sztrájk-törő elleni terrorizmustól a műhely ablakainak beveréséig. Rögtön utána megtörtént a másik csoda: egy részvénytársaság hivatalnokai kértek fizetésemelést memorandum alakjában és léptek sztrájkba követelésük durva elutasítása után. Hiába: az élet erősebb, mint a jog és mint a modor. Egyre többen és többen lesznek majd az úri foglalkozásúak között is, akik a saját tapasztalatuk alapján más tartalmat fognak adni a sztrájk fogalmának, mint amilyennel eddig kitöltötték. Egy valamely sztrájk lehet indokolt vagy indokolatlan, lehet kényszerűség szülöttje vagy megköttyösödött egyének túlkapása de „a” sztrájk a kategóriák szerveztségének olyan természetes velejárója, mint akár az államhatalomnak az adószedés.

A svájci nép megszavazta a munkásbiztosítási törvényt. Húsz év óta vajúdik Svájcban a munkásbiztosítás kérdése, amelyet most végre február 4-ikén általános népszavazás törvénybe iktatott. A ja-

vaslat elfogadása mellett 286,000, ellene 237,000 szavazat adatott le és jellemző, hogy kettő kivételével valamennyi német nyelvű kanton mellette szavazott, de kivétel nélkül az összes francia kantonok ellene. Az új törvény által az állami költségvetést a betegsegélyezés 4½ millió, a balesetbiztosítás 3¼ millió frankkal fogja megterhelni. A javaslat ellenzői főleg a betegsegélyezés önkéntessége ellen, a betegsegélyező pénztáraknak a balesetbiztosításban való közreműködése, az üzemen kívüli balesetnek a biztosításba való belevonása és a biztosításnak állami monopóliuma ellen hadakoztak. Különösen tüzeltek e pont ellen a biztosítási társaságok, amelyek balesetbiztosítási üzleteiket féltették, míg a vállalatokat a bürokratikus kényszer és az anyagi megterheltség aggasztotta. A javaslat barátai azonban élükön dr. Forrerrel, a szövetségtanács elnökével óriási agitációt fejtettek ki az elfogadás mellett, különösen az utolsó napok korteskedése a leglázább politikai küzdelmekre emlékeztetett. Az új törvény 1913. január 1-én lép életbe.

Milliomosok évkönyve Poroszországban cím alatt Martin Rudolf nyugalmazott porosz belügyi tanácsos összegyűjtötte Poroszország nagy vagyonait. A most megjelent mű terjedelme 1500 oldal. A porosz kormány – mialatt Martin dolgozott – lefoglaltatta a Martin által feldolgozott anyagot, mert félt, hogy támadások lesznek az aránytalan adókiivetés miatt, de később kénytelen volt a bírói zárt feloldozni. Megjegyzendő, hogy a könyv komoly anyaggyűjtemény. 1902-ben 5538 milliomos volt Poroszországban, tehát 5538 olyan személy, akinek a vagyona az 1 millió márkát meghaladta és ma ez a szám a porosz statisztika szerint 8355. Ebből 3074-nek a vagyona 2 millió márkát meghalad. A hatalmas kötet a nagy vagyonok fejlődéstörténetét is adja és elsőrendű szórakozás olvasni, hogyan nőtt a Rothschildok, a Kruppok stb. vagyona hihetetlen dimenziójúvá.

Sztrájk és munkáskizárás mindenfelé. A nyugalmat, amely egy ideig a munka világában észlelhető volt, mindenfelé izgatott mozgólódás kezdi felváltani. Bizonyos, hogy ebben oroszlánrésze a világszerte mutakozó drágulásnak van, de nem maradtak hatástalanul a múlt évi hatalmas arányú angol sztrájkok sem. Ezek különben még korántsem tekinthetők elintéztetteknek. Nemcsak a *dockmunkások* nyugtalankodnak ismét, hanem a *szövőipar* zavara is folytonos. Hiába fejezték ki a munkásvezetők sajnálkozásukat afölött, hogy a szövőmunkások nem akarnak elállani a szervezetlenk terrorizálásától: a tömegre hatástalan volt a vezetők állásfoglalása úgy, hogy már újabb kizárásról beszélnek. – *A bányászok* sztrájkjának tudvalévőleg március 1-én kell megkezdődnie, de itt óriási erőfeszítéseket tesznek mindkét részről a béke megteremtése érdekében és a munkások máris enyhítettek követeléseiken. – *Turinban* a vasmunkásokat kizárták. – *Olaszországban* oly alaposan keresztülvitt nyomdászsztrájk van már hosszabb idő óta, hogy egyes napilapok egyáltalában nem vagy csak úgy tudnak megjeleníteni, hogy a szerkesztők szedik ki. – *Prágában* a vas- és fém-munkásokat kizárták. Mintegy 10.000 munkás van műhelyen kívül helyezve, ami jó alkalom a centralisztikus propagandának annak a kidomborítására, hogy a szolidáris munkaadókkal szemben szolidáris munkáságnak kell sorba állania. – *Belgiumban* mintegy 35.000 bányász sztrájkol leirhatatlan nyomorúságban, amely már kétségbeesett zavargásokra ragadtatta a kiéhezett embereket. – *Budapestben* – mint a napilapok

híradásaiból eléggé ismeretes – mintegy 30.000 vas- és fémmunkás kizáratását határozták el a munkáltatók, akik hatalmaskodással vádolják munkásaikat. Ezek viszont abban jelölik meg a kizárás valódi okát, hogy a tavaszra várható nagy megrendelések előtt a vállalatok le akarják törni a munkások szervezeteit. – *Országos szabósztrájk* előjelei is mutatkoznak és helyenként már áll is a harc a munkások és munkáltatók között. – *A budapesti asztalosmunkások* kollektív szerződése lejár július 1-én. Az új szerződés megkötése a beavatottak szerint aligha fog heves harc nélkül megtörténni.

A pikáns mozi. A rendőrség állítólag becsukott egy mozit, mert osztócédulákon pikáns képek mutogatását hirdette. A reklámcédula szövegét az egyik napilap közölte is. A házibarátot tartó feleségről beszél, aki napjában háromszor „akar”, de a férj csak „egyszer tud”. És ebből fejlődik ki a nagyszerű 800 méteres dráma. A derék moztulajdonos valószínűleg igen meg volt lepődve, amikor a rendőrség határozatát vele közölték. És meglepetésében mi is osztozunk. Hogyan? Hát az ilyesmi tilos? Ahány orfeum, dalcsarnok, kabaré van Budapesten, valamennyiben ezek az épületes témák járnak. Egész hihetetlen az a vakmerőség, ám elvileg ezeken a helyeken arcul ütök az embereket a leg-egyértelműbb disznóságokat sub titulo irodalom és művészet. Minden pikantéria nélkül való ordenaré trágárságok, már nem is a fiziológiai szerelem, hanem a szekszuális pszichopátia körébe vágó perverzítások mint kedves mulattató témák csicseregnek alá a pódiumról leányszereplők szájából. És egyetlenegyszer se hallottunk még felelőit, hogy a rendőrség beleavatkozott volna ebbe a mulatságba, amelyet egyébként hangos szavakkal, egyhangú közóhajtással követel az egész nézőtér, urak, hölgyek egyaránt. És a dolog természetével jár, hogy az ilyesimből egyre vastagabb porciót kell mérni, hogy hatása legyen. Már-már „kimondják” ápertén, vagy rímbe beszélve, kimondják hangsúlyozva azt a szót, amelyre csak egyedül „az!” lehet a kádencia, vagy a két szótagból kimondanak egyet és a másodiknál „szellemesen” másra fordítják és így tovább. Abszolúte nem kell morálcsozónak és erkölcsbakternek lenni, hogy a szociális gondolkodás egészsége és a világot formáló jó ízlés épsége érdekében szót emeljen valaki a pénzszerezésnek e mételyző aljas módja ellen. (K.)

Porosz állami központi intézet az alkohol leküzdésére. A porosz belügyminisztérium kebelében ez évi április 1-től kezdve központi intézet fog működni az alkohol ellen. A hivatal feladata lesz:

1. Az alkoholizmus leküzdése havi közlöny kiadásával.
2. Tanulságos röpiratok kibocsátása az iskolás gyermekek felvilágosítására.
3. Az alkohol- és spirituszipar felügyelete, valamint az alkoholt feldolgozó üzemek mértékeinek ellenőrzése.
4. Legnagyobb fokú hivatalos véleményező és vizsgáló funkció alkohol-kérdésekben és koncesszió-adományozás szeszfőzde, desztilláló stb. részére.

A római nemzetközi tudóvész-kongresszus április 14-től április 20-ig fog ülésezni. Napirendje három főrésze oszlik: A tudóvész szociális leküzdése; Pathologia és therapia; Aetiologia és epidemiológia.

Az angol munkás. A közös érdek megértésének ritka és érdekes példája az, amelyről a „Magyar Vas-kereskedő” című szaklap következő közleményéből szereztünk tudomást:

„Az angol munkások józan gondolkozását igen érdekesen illusztrálja egy incidens, mely január végén történt egy nagy londoni vasmű hajóépítő- és gépgyárában.

Ez a gyár a „Thomes Iron works, Shipbuilding and Engineering Co.”, mely a telepem behozta a 8 órai munkanapot és múlt évi novemberben 2 shillinggel emelte a heti munkabért a meglévő rendeléseknél és 3 shillinggel az új rendelés után. De ez megnehezítette neki a versenyt a többi hajógyárral úgy, hogy a most kiírt hadihajórendeléseknél nem tudott versenyezni. A többi hajógyárak, melyek a páncéllemezekre és az ágyukon is nyernek, önköltési árban tették az ajánlataikat.

A Themseparti vállalat elnöke, Hills Arnold erre elhatározta, hogy a munkásaihoz apellál, ezeknek a segítségét kéri. A canningtowni Public Hallba hívta egybe őket gyűlésre és ott eléjük terjesztette az ügyet. Előadta, hogy a kormány a legutóbbi tíz év alatt 100 millió font sterling (harmadfélmilliárd korona) összegért rendelt hajókat a haditengerészet részére és ezekből a themseparti hajógyárnak 2 millió font sterling (48 millió korona) rendelés jutott. Most azonban a többi hajógyárak önköltési áron alul tettek ajánlatot úgy, hogy a themseparti gyár elesik minden rendeléstől. Az admirális rokonszenvez ugyan a gyárral, de a kincstár érdeke nem engedi meg neki, hogy az olcsóbb ajánlatot mellőzze. A vállalat azonban csak úgy tehet olcsóbb ajánlatot, ha a munkások egyelőre lemondanak a múlt évben megadott bértöbblet feléről. Ha ezt a munkások megteszik, akkor a vállalat a megfelelő összeggel leszalítja az ajánlatában foglalt árat és megkapja a rendelést két cirkáló hajóra.

A munkások, akik 600-an voltak együtt, élénk helyesléssel fogadták Hills előadását. 6-7 szavazat híján egyhangúlag határozatilag kimondták, hogy a múlt évi novemberben megadott bértöbblet feléről önként lemondanak, ha a vállalat ezáltal megkapja a rendelést a két cirkáló hajóra és Hills Arnold továbbra is a vállalat élén marad.”

Gyermekprostitúció Szentpéterváron. A legutóbbi szentpétervári prostitúció ellenes kongresszuson dr. *Kankasowics*, aki neves kutató a prostitúció terén, borzalmas dolgokat mondott el a szentpétervári viszonyokról. Megállapította, hogy az orosz székvárosban 50.000 nőszemély üzi iparszerűleg a prostitúciót, ami annyit jelent, hogy minden 14-ik nő prostituálva van. Sőt ha a gyermekeket és vénasszonyokat leszámítjuk, akkor minden 8-ik. De a legrettenetesebb a névparti világáros gyermekprostitúciója, amely az utóbbi években ijesztő mértékben növekedett és éppen olyan leplezetlen nyíltsággal folyik, mint a felnőtteké. Egész falkaszámra csavarognak a főváros körutain és terein 10-12 éves leányok, akik a legrágárabb szavakkal ajánkoznak különösen öregebb uraknak. És ez egészen nyíltan, ország-világ szeme előtt történik, hogy az ember nem tudja, vajjon a gyermeknek vagy a felnőttnek a szemérmelenségén csodálkozzék-e inkább, amidőn a legnagyobb fesztelenséggel tárgyalnak, mintha a legközönségesebb vásárról volna szó. A gyermekek vagy afféle „néni”-nél vannak elhelyezve, vagy a leggonoszabb fajtajú kerítőasszonynál, vagy pedig vendégfogadóba mennek, amelyek specialitásként üzik a serdületlenek prostituálását, mindenfelé található és mindég tartanak kis leánykákat rendelkezésre. A kerítőasszonyoknál a gyermekeket forma szerint kiképezik és a legborzadályosabb, hogy általában perverzítá-sokra tanítják őket s legnagyobb részük nincsen is de-

floreálva Dr. *Bentowin* egy brosúrában olyan adatokkal szolgál róluk, amelyek valósággal vérfagyasztóak. Szerinte ezek a gyermekek a romlottságnak olyan fokára sülyedtek, amelynek hallatára kivénült kéjnk is elpirulnának.

Nemi betegség elleni védekezés – a végletekig.

Az emberiség legnagyobb és legszívósabb ellensége a nemi betegség, amely ellen egyre fokozódó erélyvel kell védekeznie, ha teljesen áldozatául nem akar esnie. A legmeszszebb menő védekezés szüksége a legfantasztikusabb ötleteket termeli. Most minden eddigit túllicitált egy máskülönbén igen nagy tekintélyű tudós prof. Dr. G. Bunge: *Die Ausrottung der Geschlechtskrankheiten* (Leipzig 1911 F. G. W. Vogel) című könyvében. Nem kevesebbet követel a tudós tanár e könyvében, mint azt, hogy minden ember serdült korának elérésekor egy a fényképével ellátott könyvecskét kapjon, amelybe hetenként kétszer az erre célra rendelt orvos beírja az ellenőrzési vizit eredményét. Mindenki állandóan köteles legyen magával hordani a könyvecskét, amelynek felmutatását a rendőrségi közegek akárhol és akármikor követelhetik. Mihelyt valakin betegséget észlel az orvos, az illető azonnal izoláltatik mindaddig, amíg teljes egészsége helyre nem áll. Aki a vizitet elmulasztja, vagy a könyvecskét kívánatra előmutatni nem tudja, kihágást követ el, amely megfelelően büntetendő. – Mindez nem tréfa, hanem egy tudós embernek legkomolyabb propozíciója. Ennél díszesebb példányát annak a vaskalaposságnak, amit a német „Weltfremdheit”-nak nevez, igazán nehéz volna produkálni. Erre csakugyan el lehet mondani, hogy medicina pejor morbo.

Az összes születések egy-negyede törvénytelen

születésű volt 1909-ben Berlinben. Egy most közzétett statisztika szerint 100.008 születés között 39.474 volt törvénytelen. A törvénytelen anyák $\frac{1}{3}$ -a a cselédsztályhoz tartozott. A törvénytelen anyák legnagyobb része 20 éven alul volt. 7 közülök 15 év alatt, 30 volt 15 éves, 382 volt 17 éves, 691 volt 18 éves, 904 volt 19 éves, 1040 elérte a 20 éves korhatárt. A legidősebb törvénytelen anyja 53 éves volt.

A német Bankhivatalnok-Egyesület hatalmas fejlődésről számol be: A jelenté idejében már 28.000 tagja volt. Az egyesület kebelében létesült nyugdíjpénztár két év alatt $5\frac{1}{2}$ millió márkára gyarapította vagyonát.

A szociálpolitikai irodalom térhódítása. A szociálpolitika iránt az egész világon fokozódik az érdeklődés. És ennek nyoma van a könyvpiacon is, ahol folytonosan növekedik a szociálpolitikai tartalmú könyvek és időszakos nyomtatványok száma. Egy a napokban megjelent kimutatás szerint az angol könyvpiacon 1911-ben 1080450 ilyen kiadmány jelent meg, valamivel több, mint az előző évben. Csökkent a szépirodalmi munkák, mesék és történelmi művek száma, ellenben tetemesen szaporodott a szociálpolitikai könyveké. Csalhatatlan jele ez az időnek, amely hovatovább kizárólag a szociálpolitika jegyében fog állani.

„Mi nem akarunk harcot, de jaj nektek, ha elkezdjük!” Ez volt a délangolországi bányatulajdonosok vezetőjének: D. A. Thomasnak a felelete arra a határozatra, amelyben a bányamunkások tudvalévőleg 445.801 szavazattal 115.921 ellenében megszavazták a sztrájkot. A sztrájk a határozat szerint március 1-én fog megkezdődni és súlyos gondokat okoz már a gondolata is, nemcsak az angol iparnak, hanem a munkásság higgadtabb vezetőinek is. Egy

őreg bányamunkás-vezér: Enoch Edwards még a határozat kimondása után is a békét hirdette és kifejezést adott annak az óhajnak, vajha elkerülhető volna a szegénység és nyomorúság, amely a sztrájk nyomán fel fog fakadni. Érdekes, hogy ugyanott, ahol a munkásság ilyen engedékeny hűrokat penget: Közép-Angliában, ugyanott vannak a munkáltatók engedékenyebbjéi is. Ennek a bányavidéknek munkaadó-vezetője: A. B. Markham előzékenységet ajánl a munkásokkal szemben, sőt egyenesen indokoltaknak jelentette ki a munkások követelését, amely tudvalevőleg a minimális bér megszábasában csúcsosodik ki. A déli terület munkaadoi azonban, tehát ugyanazok, akiknek a harciasabb szellemű munkásai vannak, hallani se akarnak e követelés teljesítéséről és az ő vezérük szájából hangzott el a fenti vésszes fenyegetés. Az állami egyeztetőhivatal különben mindent elkövet, hogy a harc kitörését megakadályozza és már meg is kezdődtek a tanácskozások mindkét fél megbizottaival, a megegyezés létrehozása érdekében. Eddigél azonban nincsen még eredmény.

A szindikalizmus válságáról érdekes ismertetést közöl a *Revue socialiste* legutóbbi számában E. *Poisson*. A szindikalista mozgalom stagnál, sőt visszafelé fejlődik, ezt ma mindenkinek be kell látnia. Míg néhány év előtt e mozgalom jelentékeny előnyöket tudott elérni a munkásság számára, de egyébként is óriási befolyással volt a francia proletárságra, addig ma már semmi előnyt sem tud kivívni és a legutóbbi háborúellenes tüntetésére még 3000 embert sem tudott mozgósítani, nem is szólva róla, hogy a szervezetek taglétszáma alig emelkedik, holott az angol és német szakszervezetek rohamosan fejlődnek. Miért állott be e visszaesés? Mert a szindikalizmus fegyvertárába oly harci eszközöket vett fel, sőt rendszeresített, melyeket csak kivételes esetekben lehet sikerrel alkalmazni (szabotázs, erőszak). A mindennapos alkalmazásban e fegyverek csődöt mondtak és a sok kudarc lehangozta a munkásságot. Ezek után azonban föltűnő, hogy a forradalmi szakszervezeti mozgalom csődje miért nem vezetett a reformista, az angol mintára felépített szakszervezetek megerősödésére, melyek jelenleg szintén stagnálnak? Ez a jelenség a Millerandizmus, a politikai reformizmus csődjére vezethető vissza: a szocialista miniszterialisták évekre diszkreditálták a reformista eszméket a francia munkásság szemében. Szerző a válságból való kivezetés egyetlen útjának az úgynevezett német módszer akceptálását tekinti: legyenek külön szakszervezetek, legyen külön politikai szervezete a munkásságnak, de e két szerv egymás mellett, egymást kölcsönösen támogatva működjen a munkásság érdekében.

Single tax mozgalomnak nevezik az angolok azt a mozgalmat, mely az összes állami adók helyébe egyetlen egyet akar léptetni, a földnek – a földjáradékkal egyenlő magasságú – megadóztatását. A mozgalomnak nálunk is vannak hívei, vagy legalább is érdeklődői, a többek között egy nagy magyar könyvkiadóvállalat elnökgazgatója, aki nemrégiben Londonban – a mozgalom központjában – járt és már előre örvendezett, hogy végre az idevágó hatalmas irodalomról hiteles angol helyen nyer fölvilágosítást. A tanulmánygyő lekesedésével sietett a mozgalom irodájába, ahol a single tax mozgalom irodalmának összeállítását kérte. Egyetlen valamire való munka se maradjon ki.

– Ha kimerítő és pontos bibliográfiát akar Sir – felelte az egyik tisztviselő – akkor legjobb lesz, ha Mr Brown-hoz fordul, aki most könyvtáros egy nagy osztrák városban, – Budapesten.

Ki lehet ez a Mr. Brown? törte fejét az elnökgazgató. Bizonyosan éppen olyan kevéssé Mr. Brown, mint a hogy én nem vagyok Mr. Black.

Mr. Brown — amint később kiderült — nem más mint dr. Braun Róbert úr, fővárosi könyvtáros, akinek világos írásai már lapunk olvasói is gyönyörködhetnek és aki egyike a legtalentusabb és legszerényebb magyar tudósoknak. Nyilván ez okból ismerik jobban Angliában, mint idehaza (1.)

Munkásbiztosítás.

Rovatvezető: **dr. Halász Frigyes,**

az Országos munkásbeteggyógyászati és balesetbiztosító-pénztár s. titkára.

A munkásbiztosítási törvény novellájából legutóbb több ízben esett szó a parlamentben. A kereskedelemügyi miniszternek a munkásbiztosító pénztárak 1907. és 1908. évi működéséről szóló jelentése kapcsán a képviselőházban ismét sürgették a törvény revízióját s a miniszter kijelentette, hogy egyelőre a legsürgősebb megoldást igénylő kérdések novelláris rendezése „tanulmányozás alatt áll.” Ugyanezen tárgyban a pénztárak működéséről szóló jelentésnek főrendiházi bizottsági tárgyalása alkalmával a kereskedelemügyi miniszter úgy nyilatkozott, hogy az intézmény reformja a kormány körében komoly megfontolás tárgya, mert az nemcsak az adminisztráció nagy költségeinek, hanem a kompetencia kérdéseinek szempontjából is módosításra szorul.

Kétszáznál kisebb taglétszámú vállalati pénztárak fentartása. Az országos pénztár igazgatósága 1911. november havában a gróf Károlyi Mihály párádi üveggyára vállalati pénztárnak, továbbá a Magyar Robbanóanyaggyár r.-t. vállalati pénztárának feloszlását kérte a T. 149. §. b) pontja alapján az állami Munkásbiztosítási hivataltól, mivel ezen pénztáraknál a biztosításra kötelezett alkalmazottak száma állandóan 200-on alul maradt. Az Állami Munkásbiztosítási Hivatal az Országos Pénztár kérelmét nem teljesítette, mivel az üveggyári vállalati pénztár felállítását annak idején ő maga rendelte el a T. 139. §-a alapján, a mely szerint a hivatal az alkalmazottak egészségére vagy testi épségére különös veszéllyel járó vállalatnál a vállalkozót külön vállalati pénztáralakítására kötelezheti akkor is, ha a vállalat 300-nál kevesebb biztosításra kötelezett egyént foglalkoztat. A robbanógyári vállalati pénztár feloszlását pedig azért mellőzte az állami hivatal, mert annak továbbműködését ugyancsak a T. 139. §-án alapuló okokból az 1907. év folyamán a 300-nál kisebb létszám dacára ugyancsak ő engedélyezte.

Az angol munkásbiztosítási törvényjavaslatnak a betegség és rokkantság esetére való biztosítást tartalmazó részét az angol alsóház 1911 december havában 324 szavazattal 21 ellenében elfogadta. A munkanélküliség elleni biztosításról szóló részt külön fogják tárgyalni. A javaslatnak óriási nehézségekkel kellett megüzdenie. Magában a liberális pártban, mely a kormány mögött áll, de különösen a munkáspártban és a Trade-unionoknál, a melyek a szakszervezeti munkásbiztosító pénztárak és a Friendly Society-eknek az új kényszerbiztosítási rendszerbe való beillesztésénél nem minden részlettel voltak megelégedve, — erős ellenzéke volt a javaslatnak. A legsúlyosabb ellenállásra azonban

az angol orvosoknál talált az új munkásbiztosítási rendszer. Az orvosok nyíltan nem harcoltak ugyan a kényszerbiztosítás *elvé* ellen, de egyesületeik útján ezerféle támadást és nehézséget okozva törekedtek a kényszerbiztosítás tényleges megvalósítását lehetetlenné tenni. Azon komikus, de nem hatástalan agitációhoz, melyet a háziasszonyok és házi cselédek körében a javaslat, az „utálatos és egészségtelen biztosítási bélyegfelragasztás” (t. i. így rovatnak le a járulékok) és „a hatóságoknak a magánháztartás személyes viszonyaiba való hatálatlan beavatkozása” ellen kifejtettek, az iparosok és gyárosok igen komoly ellenzéki állásfoglalása csatlakozott, mert ezek a termelési költségeknek a biztosítási költségekkel való súlyos megterhelésétől féltek. Ily módon Lloyd George pénzügyminiszter teljes energiájára és leleményességére, a kivételek, engedmények és re-compensációk egész sorozatára volt szükség, hogy mindezt az ellenállást leszerelhessék.

Még az utolsó ülésben is azt a javaslatot terjesztették elő a konzervatívok, hogy a javaslat tárgyalását halasszák el. Minthogy azonban ez a halasztás teljesen bizonytalanná tette volna a javaslat sorsát, a kormány ragaszkodott annak tárgyalásához. Szédületesen gyors tárgyalás után, melynek folyamán például egyetlen ülésen 400 indítványt intéztek el, a liberálisok és a munkáspárt szavazataival a nagyjelentőségű javaslat elfogadtatott. A konzervatívok tartózkodtak a szavazástól. Az angol munkáspárt f. év januárjában tartott kongresszusa határozati javaslatot fogadott el, mely szerint a munkáspárt arra törekszik, hogy a munkások és munkáltatók biztosítási járulékait csökkentse és végül megszüntesse: az egész terhet az agkori ellátás mintájára viselje az állam.

Ipartestületek nyilvántartásaiknak a kerületi pénztárak által való lemásoltatását megengedni kötelesek. A kereskedelemügyi miniszter 92.536/911. számú határozatával kimondotta, hogy tekintettel arra, miszerint az ipartestületek az iparlajstromokat elsőfokú iparhatósági minőségben vezetik, a T. 195. §-a értelmében kötelesek megengedni, hogy a kerületi munkásbiztosító pénztárak közegei az általuk vezetett nyilvántartásokat lemásolhassák.

A balesetbiztosítási tartalékalap elhelyezése. Az 1910. év végén az 1907–1910. évekre 12.718.478 K összegben kirótt baleseti járulékok túlnyomó része befolyván, elérkezett az idő, hogy az Országos pénztár a baleseti tartalékalapot valósággal megalakíthassa. Az Országos pénztár igazgatósága foglalkozván e kérdéssel, elhatározta, hogy az 1907–1910. évekre kirótt balesetbiztosítási járulék előleg címén befolyt jövedelemből a baleseti ágazatban felmerülő folyó kiadások levonása után fenmaradó összegeket a kereskedelmi miniszter 10835/ais. h. rendeletének megfelelőleg *pupilaris értékpapírok vásárlására fordítja.*

Gyógyszerészek és pénztárak jogviszonya Poroszországban. A porosz belügyminisztériumban új rendelet készül a gyógyszerárak kezelésére vonatkozólag. A rendelettervezet kimondja, hogy a gyógyszerész *köteles a pénztár terhére rendelt gyógyszert hitelben kiszolgáltatni.* E rendelkezés a következő igen helyes indokokon alapszik: A pénztárak törvényileg kötelezve vannak arra, hogy tagjaikat betegség esetén gyógyszersegélyben részesítsék. A gyógyszerkiszolgáltatás azonban az állam intézkedése folytán a gyógyszerészek monopóliumává tétetett, s a monopóliumból származó helyzetet a gyógyszerészek teljesen kihasználják olyképpen, hogy egymás között poenaleval megerősített szerződést kötnek, a melyben kölcsönösen kötelezőleg megállapítják azon feltételeket, a melyek *mellett* a pénztár-

ral szerződést köthetnek. Ha a pénztár ezen feltételekbe nem nyugszik bele, úgy megvonják tőle a hitelt, vagyis a pénztár terhére rendelt gyógyszert a tagnak csakis akkor szolgáltatják ki, ha ez a gyógyszer készpénzben kifizeti. A gyógyszereszek ezen eljárása lehetetlenné teszi, hogy a pénztár a maga törvényes kötelezettségének eleget tehesse, mert nem láthatja el minden tagját a gyógyszertár felkeresése előtt a szükséges pénzösszeggel, sőt ezt egészségügyi szempontból meg sem szabad tenni, mert ez esetben a tagok közül sokan nem gyógyszerberendezésre fordítanak a pénztártól kapott pénzt. *A pénztár, mint közjogi intézményt nem tehet az áltam által már amúgy is monopóliumos kedvezményével felruházott magánéredék-csoportoknak kiszolgáltatni. A pénztárakat azon helyzetbe kell hozni, hogy a gyógyszereségely nyújtására vonatkozó feltétlen kötelezettségüket teljesíthessék.* Ezért szükséges a gyógyszerárakra vonatkozólag a pénztárakkal szemben a *hitelezési kényszert* statuálni.

Nálunk a helyzet megfelelőbb mint Poroszországban. Bíróságaink ugyanis nem ismerik el a gyógyszereszek között kötött kartellszerződések érvényességét s az ily szerződést megszegő gyógyszerészt felmentik a szerződésben kikötött poenale fizetésének kötelezettsége alól. De megfelelőbb a helyzet különösen azért, mert a 99.000/1898. sz. belügyminiszteri rendelet 9. §-ának helyes értelme szerint a gyógyszerész a közalapokon kívül a pénztárnak is *hitelezni köteles*, mivel az egész rendelet célzata nem csupán az országos betegápolási alap terhére való gyógyszerkiszolgáltatásnak és számlázásnak, hanem *a rendelet címében megjelölt összes közalapok és intézmények részére való gyógyszerrendelésnek és kiszolgáltatásnak a szabályzata.*

Hatósági orvosok pénztári szerződéstervezete.

Múlt számunkban közöltük, hogy az Országos Orvosszövetség igazgatótanácsa és kongresszusa egy szerződéstervezetet készített a pénztári orvosok szolgálati viszonyainak szabályozására. Közöltük egyúttal ezen tervezetnek a munkásbiztosítást az orvosbiztosítással ösztévesztő főbb elveit. Ezen szerződésnél komolyabb és az orvoskérdés megoldásánál bizonyára fontosabb szerepre hivatott munkálat készült el az Országos pénztárnál: a pénztár kidolgozta a belügyminiszternek az orvosügyben a kereskedelemügyi miniszterhez intézett átirata folytán támadt új helyzetnek megfelelően *a hatósági orvosoknak szerződés-tervezetét* és azt felterjesztette az állami munkásbiztosító hivatalhoz. A tervezet végleges szövegének megállapítása céljából az Országos pénztár és az állami hivatal között fognak legközelebb lefolyni a tárgyalások s azután az Országos pénztár és az állami munkásbiztosítási hivatal közösen fognak eljárni a belügyminiszternél az orvosügy végleges megfelelő rendeztetésének érdekében.

Ügyvezetői kongresszusok. A marosvásárhelyi kerületi pénztár azon kérelemmel fordult az Országos pénztárhoz, hogy az ügyvezetői kongresszus intézményét állandósítsa s évenként rendezzen ilyen kongresszust. Az Országos pénztár elnöksége e kérdésben egyelőre csupán úgy intézkedett, hogy a felterjesztést kiadta az Országos pénztár igazgatójának azon megfigyeléssel, hogy alkalmas időben tegyen előterjesztést ilyen kongresszus összehívása végett. Azt hisszük, hogy a legközelebbi ügyvezetői kongresszus akkor fog megtartatni, midőn a jelenleg készülő *üggyviteli szabályzat minta* elkészülte után annak megvitatására kerül majd a sor.

Véres munkástüntetések Luxemburgban a baleseti és aggkori biztosítás miatt. Míg Franciaországban az 1911. év elején a munkásság a megfelelőnek nem talált aggkori biztosítási törvény ellen passzív

resistenciával tüntetett, addig az utóbbi napokban Luxemburgban a baleseti és aggkori biztosítás életbeléptetése véres munkásmozgalmakat eredményezett. A mozgalom a Luxemburgban dolgozó olasz munkások részéről indult meg a baleseti és aggkori biztosítási díjak levonása ellen. A tudósítások nem szólnak részletesen a zavargások okairól, de valószínűnek látszik, hogy a zavargásoknak nem az ott dolgozó olasz munkások kultúrátlansága, mint inkább azon körülmény az oka, hogy a járadékiszolgáltatásnak a biztosítottak külföldre távozása esetére vonatkozó szabályai nincsenek eléggé liberális szellemben megállapítva, s így az olasz munkások, kiknek eltökélt szándékuk idővel hazájukba visszatérni, a levonásokban pusztán megkárosításukat látják, mert hazatértük esetén úgy sem kapnak járadékot.

Foszfornekrózt üzemi balesetnek minősítette a pozsonyi munkásbiztosítási vál.-bíróság 1912. január 31-én hozott 1911. P. 20/14. sz. ítélete. Az Országos pénztár 1910. évi közgyűlésének azon határozata, melylyel kimondotta, hogy a feltétlenül kimutathatólag ipari eredetű mérgezéseket az igazgatóság üzemi balesetekként kártalanítsa, a legegyszerűbb szociális igazság nevében kezd bevonulni az életbe. Az Országos pénztár igazgatósága 1911. évi augusztusi havi ülésében megállapította azon ipari mérgezések névsorát, (1. Ipari Jogvédelem 1911. évf. 12. sz.) melyek balesetekként kártalanítandók. Most pedig az Országos pénztárnak még az 1910. év elejéről, – tehát a vonatkozó közgyűlési határozat előtti időről – származó konkrét elutasító határozatával szemben immár *bíróság* alkalmazza az ipari mérgezések üzemi balesetként való minősítésének elvét. A nagyérdemű ítéletet kivonatolva a következőkben közöljük.

A pozsonyi munkásbiztosítási választott bíróság az Országos pénztárt kötelezi, hogy P. I.-né t.-i. lakosnak 3 nap alatt különbeni végrehajtás terhe mellett járadék címen és pedig: 1909. évi január hó 18-tól 1910 július 18-ig terjedő időre 678 K 24 fillért, 1910 július 18-tól 1912. évi január 18-áig terjedő időre 339 K 24 fillért, azaz összesen 1012 K 62 fillért, továbbá 1912 január 18-tól havonta minden hó 18-án és előre fizetendő havi 18 K 84 fill. járadékot ugyancsak végrehajtás terhe mellett fizessen meg.

Indokok: A per adatai szerint igénylő – a ki pénztári tag volt – 1904 nov. 2-től 1909. évi január 16-ig dolgozott H.-né ifj. R. Gy. gyufagyárában, mint munkásnő és pedig a phosphorgyufák mártási munkálatainál. Igénylő 1909 jan. 16-án a gyárból távozott, saját előadása szerint betegen. T. város közkórházának igazgatósága által 668/1909. sz. a. kiállított bizonylat szerint az igénylő 1909 május 25-től jul. 16-ig t.-i közkórházban kezeltetvén és pedig phosphor necrosisban, ez alkalommal állkapcsának $\frac{3}{4}$ része távolítottatott el, majd miután a phosphormérgezés a megmaradt utolsó $\frac{1}{4}$ részre is áttért, 1909 augusztus 26-tól szept. 23-áig ismét orvosilag kezeltetett és ez alkalommal az állkapocs utolsó $\frac{1}{4}$ része is eltávolítottatott. Az Országos pénztár igénylőnek járadék megítélése iránti kérelmét azon indoklással utasította el, hogy a phosphormérgezés nem baleset, hanem ipari megbetegedés, melyért az 1907 : XIX. t.-c. értelmében kártalanítás nem jár. Az igénylő ezen határozat ellen felebbezett és kérte a járadék megítélését. A választott bíróság nem osztotta a pénztár elvi álláspontját és azt találta, hogy a kémérgezés gyufagyári munkásnál üzemi balesetnek tekintendő és minthogy Dr. Zs. törvényszéki orvos a fent ismertetett orvosi bizonyítvány tartalmából kétségtelenül megállapítottan látta azt, hogy igénylő a phosphor necrosist a R.-féle gyufagyárban töltött több mint négy

évi munkája alatt szerezte – elrendelte az igénylőnek orvosszakértői megvizsgálását, oly célból, hogy munkaképességének csökkenését megállapíthassa és ezt a megvizsgálást megkeresés útján, az igénylő jelenlegi lakhelyén foganatosította. A választott bíróság elfogadta Dr. Sz. H. t.-i törvényszéki orvosnak az iratok mellett elfekvő indokolt véleményét és ennek alapján az igénylő részére 1½ évre a teljes kereset, illetve munkaképtelenségből kifolyólag évi munkakeresményének 60%-át és ezen időtől fogva a teljes kártalanítás 50%-át ítélte meg.

Elvi jelentőségű határozatok.

A pénztári tagnak fogtömésre igénye van, ha a fogtömés valamely fennálló betegség meggyógyítása vagy pedig valamely betegség megelőzése céljából elkerülhetetlenül szükséges. A fogtömésnek ezen szempontból való szükségessége a kezelőorvos véleményén kívül a főorvos által is igazolandó. Ellenben nincs igénye a pénztári tagnak pusztán a fogkonzerválását célzó fogtömésre, valamint nincs igénye tisztán kozmetikai szempontból történt fogkezelésre. (O. M. B. P. 56.507/911.)

Joggyakorlat.

A sürgős szükség nemcsak a tényállás szerint tárgyilag megokolt esetekben, hanem akkor is főforog, a mikor a biztosított, – különösen az értelmiségi fokának megfelelő átlagos belátással, a körülményekhez képest, a segílyt sürgősen szükségesnek vélhette. Állami Munkásbiztosítási Hivatal 1911. október 4-én kelt 1910. P. 339/7. sz. ítélete.

A felsőbbíróság megkeresésére az állami munkásbiztosítási orvosi tanács azt a véleményt nyilvánította, hogy igénylőnek az adott esetben sürgős orvosi segílyre nem volt szüksége. Ez a vélemény a betegség utólagos lefolyásához képest is megfelelhet az orvosi tudomány állásának, azonban az igény alaptalanságát mégsem bizonyítja. Az 1907. évi XIX. t.-c. 59. §-ának utolsó bekezdésében emített sürgős szükség ugyanis nemcsak a tényállás szerint tárgyilag megokolt esetekben, hanem akkor is, főforog, a mikor a biztosított különösen az értelmiségi fokának megfelelő átlagos belátással, a körülményekhez képest a segílyt sürgősen szükségesnek vélhette. Ily körülményekként jelentkeznek azok, a melyekből a beteg vagy környezete az adott helyzetben okszerűen következtethettek a késedelemmel járó nagyobb veszélyre. Ez a föltétel pedig, a fent előadott körülményekhez képest a pörbeli esetben nyilvánvalóan főnállott, amennyiben igénylő és hozzátartozói a láz és a vörheny kiütésének tünetei következtében kellő alappal tarthatták az orvosi segílyt sürgősen szükségesnek. Az ellenkező jogi álláspont, vagyis a sürgős szükség tényleges főnforgásának kivétele nélkül való megkövetelése, a biztosítottakat minden esetben olyan gondosságra kötelezné, a mely azok rendszerinti képességeit meghaladja. Annak a körülménynek helyes fölismerése ugyanis, vajjon a beteg állapotának veszélyeztetése nélkül megvárhatja-e a pénztári orvost, vagy pedig nem kell-e a veszély elkerülése céljából a könnyebben megközelíthető magánorvost igénybe vennie, sok esetben orvosi tudást föltételez. Jogilag meg nem engedhető tehát, hogy akkor, a midőn az orvosi gyógykezelés a betegségi biztosítás egyik szolgáltatása a

biztosított e szolgáltatástól, vagyis az orvosi gyógykezelés költségének megtérítésétől valamely esetben elúttessék, csak azért, mert maga is orvosi tudással nem rendelkezik.

Végeredményben a pénztár általános szociális és közegészségügyi céljait is veszélyeztetné az olyan jogszabály, a mely éppen a legváltóságosabb vagy ilyennek látszó állapot időpontjában aggódó óvatosságra készítené a beteget és hozzátartozóit abban, hogy a segílyt ott keressék és kapják, a hol legközelebb érik.

A költségmegtérítés jogvesztésének hátránya nem érheti tehát az a biztosítottat, a ki a kellő gondosság dacára bár bár tévesen sürgős szükségét megokoló veszélyt látott ott, a hol ilyen, az utóbb kiderült körülmények szerint tényleg nem volt.

A fent közölt Ítélet az állami munkásbiztosítási hivatalnak a sürgős szükség fogalmára vonatkozó ítéletei között eddig a legjelentősebb, mert a sürgős szükség fogalma körül a pénztári gyakorlatban valamint az I. és II. bíróság ítélkezésében és a szakirodalomban felmerült objectív és subjectív értelmezés közül öntudatosan a subjectív elmélethez csatlakozik. Ezzel csak hű maradt valóban mély szociális megérzést tanúsító eddigi általános bíraskodási irányához, mert a subjectív és az objectív elmélet közül a subjectív elmélet az, a mely szociálisabb, mint-hogy nem szorítkozik az objectív elméletnek a lelki momentumokat kiküszöbölő pusztán orvosi fogalmára, hanem a tag cselekvésére ható összes tényezőket, és így különösen a tagra kényszerítő erővel ható lelki tényezőket is figyelembe veszi.

Felelős szerkesztő : Dr. LÁNCZI JENŐ.